

KRIISIPERHEHOITAJAN TUEN JA KOULUTUKSEN  
TARVE LYHYTAIKAISESSA PERHEHOIDOSSA

Birgitta Maanonen ja  
Seija Vorobjeff  
Opinnäytetyö, kevät 2012  
Diakonia-ammattikorkeakoulu  
Diak Etelä, Helsinki  
Sosiaalialan koulutusohjelma  
Sosionomi (AMK)

## TIIVISTELMÄ

Maanonen, Birgitta & Vorobjeff, Seija.

Kriisiperhehoitajan tuen ja koulutuksen tarve lyhytaikaisessa perhehoidossa. Helsinki, kevät 2012, 59 s., 4 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Etelä, Helsinki. Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK).

Opinnäytetyömme tavoitteena oli kartoittaa mikä on kriisiperhehoitajan tuen ja koulutuksen tarve ja mikä on hänen osuutensa sijoitetun lapsen sekä hänen vanhempiansa tilannetta arvioivassa tiimissä.

Aineistoa opinnäytetyöhömmme keräsimme kvalitatiivisella kyselytutkimuksella. Kysely lähetettiin kolmellekymmenelle kriisiperhehoitajana toimivalle henkilölle. Kyselyyn vastasi neljätoista kriisiperhehoitajaa, ja heiltä saadut vastaukset ovat opinnäytetyömme perustana. Kyselyyn vastanneet 14 henkilöä olivat työskennelleet kriisiperhehoitajina puolesta vuodesta yli viiteen vuoteen.

Johtopäätöksenä voi sanoa, että aika, jona henkilö oli kriisiperhehoitajana toiminut, vaikutti saatuihin vastauksiin. Lyhyemmän aikaa työskennelleiltä saaduista vastauksista välittyi tietynlainen epävarmuus uuden tehtävän edessä, ja tuen tarpeen he kokivat suuremmaksi kuin yli viisi vuotta alalla työskennelleet. Selkeästi tuli esille se, että perehdytyksen suhteen kriisiperhehoitajien tarpeet vaihtelivat paljon. Lyhyemmän aikaa työskennelleistä suurin osa koki saadun perehdytyksen hyväksi, pidemmän aikaa työskennelleet kokivat, että eivät olleet saaneet työhönsä perehdytystä. Johtopäätöksissä olemme käsitelleet kriisiperhetoiminnan tulevaisuuden haasteita, jotka saaduista vastauksista nousivat esiin. Tärkeimpänä niistä nousivat esille koulutuksen ja perehdytyksen kehittämistarpeet ja erityisesti tarve havainnointiin liittyvään perehdytykseen ja ohjaukseen.

Kriisiperhetyö opinnäytetyön aiheena antoi paljon. Pohdintaosuudessamme kerromme ideoitamme mahdolliseen jatkotyöskentelyyn, toivomme että samasta aihepiiristä tehtäisiin vielä opinnäytetyö, jotta kriisiperhetoiminnalle saisi näkyvyyttä. Kriisiperhetoiminta on toimintamuotona melko uusi ja tiedon lisääminen tästä työstä on tarpeen.

Avainsanat: kriisiperhetyö, kriisiperhehoitaja, lyhytaikainen perhehoito, vanhemmuus, lapsen elämäntilanteen kartoitus, vanhemmuuden arviointi, havainnointi

## ABSTRACT

Maanonen Birgitta and Vorobjeff Seija

Need of a support and education with family workers in a short-term family welfare unit. 59p., 4 appendices. Language: Finnish. Helsinki, Spring 2012.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services. Degree: Bachelor of Social Services.

The aim of this thesis was to examine what kind of support and studies family workers need for their work. Another aim was to find out what kind of role a family worker has in evaluating a child's living circumstances along with the staff from the Social Services.

We used a questionnaire to collect material to this thesis. The questionnaire was sent by e-mail to thirty family workers functioning as crisis workers in their families. Fourteen of them responded to it. Individuals who completed the questionnaire had worked from six months to over five years as family worker.

The main results and conclusions were that the length of the time that the individual had worked as a family worker influences the answers. Those who had worked for a shorter time gave an impression that new situations with work made them feel insecure. They also felt that they needed more support than those who had worked over five years. It was therefore clear that the family workers thought that they needed more guidance on their work.

Working with this thesis has given us a lot. We considered some of our thoughts and ideas and described them in our conclusions. One of our propositions is that another thesis on same subject would increase the knowledge of the short-term family work and the need of guidance for the work.

Keywords: family welfare, family work, short-term family work, working methods of family work

# SISÄLTÖ

1 JOHDANTO .....	6
2 KRIISIPERHETOIMINTA .....	7
2.1 Kriisiperhetoiminta osana lasten sijaishuoltoa.....	7
2.2 Kriisiperhetoimintaa ohjaavat lait ja asetukset .....	7
2.3 Kriisiperhehoitajaksi hakeutuminen ja työhön perehdyttäminen .....	8
2.4 Kriisiperhehoitajan toimenkuva ja osaaminen.....	10
2.5 Kriisiperhehoitaja ja lapsen kriisi .....	12
2.6 Kriisiperhehoitaja lapsen hoitajana.....	13
2.7 Kriisiperhehoitaja havainnoijana .....	13
3 VANHEMMUUS .....	15
3.1 Riittävän hyvä vanhemmuus.....	16
3.2 Biologinen vanhemmuus .....	17
3.3 Vanhemmuuden roolikartta vanhemmuuden arviointivälineenä .....	18
4 LAPSEN ELÄMÄNTILANTEEN KARTOITUS .....	21
4.1 Kartoitustyöskentelyn sisältö .....	22
4.2 Lapsi ja lapsen verkostot.....	23
4.3 Lapsen arki ja asuinolosuhteet .....	23
4.4 Kasvatus ja huolenpito.....	24
4.5 Yhteinen arviointi .....	24
4.6 Toiminnallisuus arviointitiimin sosiaaliohjaajan –ja työntekijän työvälineinä ....	25
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	26
5.1 Tutkimusympäristö .....	27
5.2. Tutkimustehtävä.....	28
5.3 Tutkimusaineisto.....	29
5.4 Aineiston analyysi.....	29
6 KYSELYN TULOKSET .....	31
6.1 Työssäoloaika ja sijoitusten määrä .....	31
6.2 Kriisiperhehoitajan tuen ja koulutuksen tarve .....	32
6.3 Tuen ja koulutuksen tarve työn perehdytykseen.....	33



6.4 Sosiaalityöntekijältä saatu tuki ja tuen tarve.....	34
6.5 Sosiaalihoajaalta saatu tuki ja tuen tarve .....	36
6.6 Sosiaalityöntekijän tai sosiaalihoajaan tavoittaminen virka-ajan ulkopuolella ...	37
6.7 Kriisiperhehoitajan osuus lapsen ja perheen elämäntilanteen arviointitiimissä ...	38
6.8 Havainnointiaineiston merkitys .....	40
6.9 Kriisiperhehoitajilta tulleita ajatuksia ja toiveita .....	41
7 JOHTOPÄÄTÖKSET .....	43
7.1 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys .....	43
7.2 Haasteet kriisiperhetoiminnan kehittämiseksi .....	44
8 POHDINTA .....	47
LÄHTEET .....	49
LIITTEET .....	53
Liite 1. Saatekirje kriisiperhehoitajille.....	53
Liite 2. Kyselylomake .....	54
Liite 3. Havainnointilomake .....	55
Liite 4. Kriisiperhehoitajan perehdytysohjelma.....	56

## 1 JOHDANTO

Opinnäytetyössämme tuotimme kyselyllä aineistoa Helsingin kaupungin sosiaaliviraston lyhytaikaisen perhehoidon kehittämishankkeeseen. Hankkeen tarkoituksena ja tavoitteena on vanhempien ja lapsen elämäntilanteen arvioinnin kehittäminen kriisiperhetyössä ja arviointiprosessin työstäminen. Itse hankkeeseen emme osallistuneet. Hanke käynnistyi vuonna 2010, ja sille saatiin lisärahoitusta vuodelle 2011. Tätä hanketta varten työryhmää vahvistettiin kahdella sosiaaliohjaajalla, jotka normaalisti toimivat vastaanottokeskuksissa. Hankkeen tavoitteena on kehittää vanhemmuuden arviointiin toimintamalli. (Helsingin kaupunki 2010 a.)

Valitun aihealueen läpikäymisessä auttoi se, että toinen meistä on työskennellyt kriisiperhehoitajana useita vuosia ja toinen suoritti yhden harjoittelujakson kriisiperhehoitoa organisoivassa yksikössä. Kriisiperhehoitajana työskentelevän ansiosta työssämme näyttäytyy laaja työn tuoma kokemus ja tieto. Kriisiperhehoitajana työskentelevä ei kuitenkaan itse osallistunut kyselyyn, joten tutkimuksessamme tulee esille muiden kriisiperhehoitajien ääni.

Opinnäytetyömme tehtävänä on kerätä tietoa kriisiperhehoiminnan organisoivalle taholle eli Helsingin kaupungin sosiaaliviraston lyhytaikaiselle perhehoidolle kriisiperhehoitajien tarpeista ja toiveista. Keskitymme näissä koulutuksen ja perehdytyksen tarkasteluun, lisäksi yhtenä erityisen tarkastelun kohteena on kriisiperhehoitajan työhön liittyvään havainnointiin liittyvät tarpeet ja odotukset.

## 2 KRIISIPERHETOIMINTA

### 2.1 Kriisiperhetoiminta osana lasten sijaishuoltoa

Päivystys- ja kriisiperhetoimintaa on ollut Helsingin perhehoidon yhtenä toimintamuotona vuodesta 1998. Helsingin kaupungin sosiaaliviraston lyhytaikaisesta perhehoidosta käytetään nimeä kriisiperhehoito. Kriisiperhehoitajat hoitavat omissa kodeissaan lapsia, joiden vanhemmat syystä tai toisesta eivät ole kykeneväisiä huolehtimaan lapsistaan. (Oja 2008.) Vuoden 2011 alussa lasten sijaishuollossa oli 30 kriisiperhettä, joihin sijoitetaan lyhytaikaisesti lapsia, jotka eivät voi asua kotonaan. (Helsingin kaupunki 2010a). Kriisiperhehoidon pääpaino on turvallisen arjen elämisessä sekä lapsen kasvun ja kehityksen tukemisessa. Kriisiperhetoimintaa pyritään laajentamaan ja kehittämään jatkuvasti. Lapsen elämäntilanteen arviointi, vanhemmuuden arviointi ja tukeminen ovat osana tätä toiminnan kehittämistä.

Lasten sijaishuollon palvelurakennetta pyritään kehittämään kodinomaisempaan suuntaan. Tähän pyritään lisäämällä muun muassa perhehoidon osuutta. Käytännössä laitospaikkojen vähentämiseen tähtäävät suunnitelmat koskevat myös perhehoitoa, olipa kyse lyhyt- tai pitkäaikaisesta perhehoidosta. Onkin yksi perhehoidon kehittämishaasteista, kuinka suunnitella ja toteuttaa työnjakoa esimerkiksi sosiaaliohjaajan ja sosiaalityöntekijän välillä. Perhehoidossa on tähän asti sovellettu Pesäpuu ry:n Sointu Möllerin opasta Sattumasta suunnitelmallisuuteen, joka käsittelee lapsen elämäntilanteen kartoitusmallia. (Sihvo 2010.) Lyhytaikaiseen perhehoitoon on tarvetta kehittää oma toimintamalli, ja tähän opinnäytetyömme tuottaa materiaalia.

### 2.2 Kriisiperhetoimintaa ohjaavat lait ja asetukset

Vuonna 1992 säädetty perhehoitajalaki määrittelee ne puitteet, joilla henkilö voi perhehoitajana toimia. Laissa määritellään selkeästi muun muassa pätevyysvaatimuksista sekä tavasta, jolla kunta toimintaa ohjaa. Kyseisen lain 7 § antaa ohjeet koulutuksen ja tuen järjestämisestä. (Perhehoitajalaki 1992.) Perhehoitajalaki on uudistettu ja se astuu vuoden 2012 alusta voimaan. Uudistetun lain pääsisältö on, että huostaan otetun lapsen

ensisijaisen sijoituspaikan tulee olla perhehoidossa. Uudistetussa laissa on tarkennettu muun muassa pätevyysvaatimuksia sekä kulukorvauksia koskevia asioita. Uudistetussa laissa perhehoitajalle annettavaa tukea on myös tarkennettu ja perhehoitajalle onkin nimettävä oma sosiaalityöntekijä sekä sosiaaliohjaaja, joilta perhehoitaja saa jatkuvaa ammatillista tukea. Ammatilliseen tukeen sisältyy vertaistuki, työnohjaus ja täydennyskoulutus. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2011.)

Sosiaalihuoltolaki ohjeistaa myös selkeästi perhehoidon toimintaa. Sosiaalihuoltolain 26 pykälässä määrätään se, kuinka monta lasta perhehoitajalla voi yhtäaikaisesti olla ja kuinka monta vastuullista aikuista perheessä tulee olla (Sosiaalihuoltolaki 1982). Sosiaalihuoltoasetus on merkityksellinen valittaessa henkilöitä kriisiperhehoitajiksi; asetuksen 12 § määrittelee yhteistyön ja rakenteellisten puitteiden laatua (Sosiaalihuoltoasetus 1983).

Lastensuojelulaki (54 §) määrittää sijoitetun lapsen yhteydenpidosta ja ihmissuhteista seuraavaa:

Sijaishuollossa lapselle on turvattava hänen kehityksensä kannalta tärkeät, jatkuvat ja turvalliset ihmissuhteet. Lapsella on oikeus tavata sekä pitää yhteyttä perheeseensä ja muihin hänelle tärkeisiin henkilöihin. Laissa on myös määritelty, että sijaishuollon on tuettava ja edistettävä lapsen ja hänen läheisverkostonsa yhteydenpitoa. Lapsen sijaishuolto tulee myös järjestää niin, että sijoituspaikan etäisyys ei ole este yhteydenpidolle. (Lastensuojelulaki 2007.)

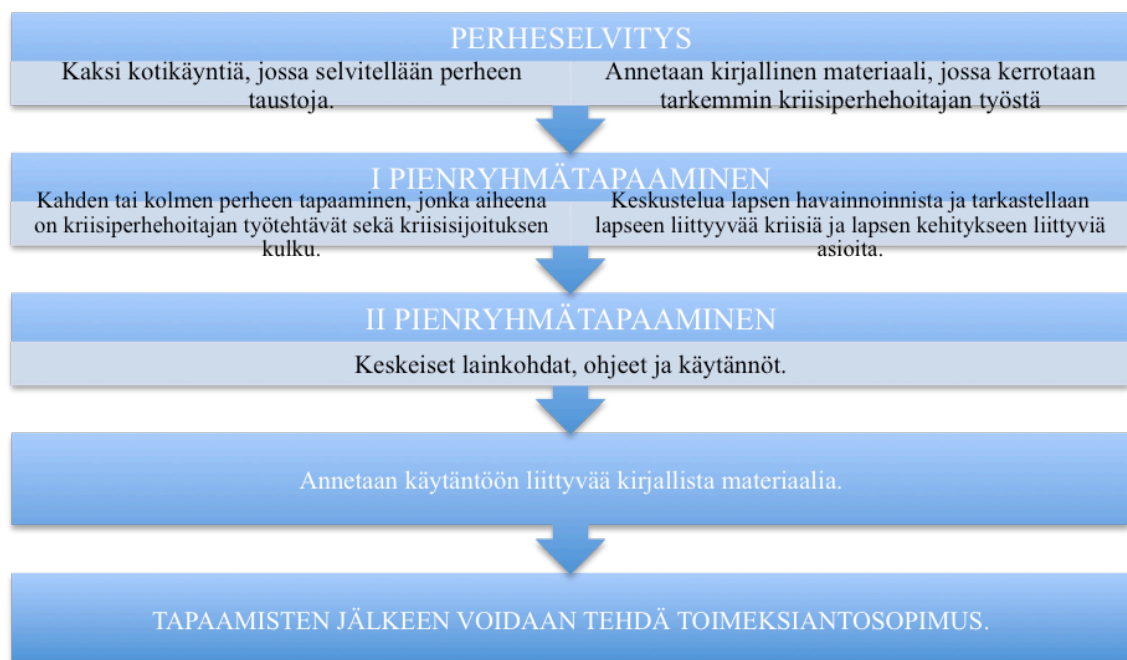
Kriisiperhehoitoa ohjaavat monet lait ja asetukset pyrkivät takaamaan huostaan otetun lapsen, hänen vanhempiansa sekä kriisiperhetyötä tekevän vanhemman oikeudenmukaisen kohtelun ja oikeudet.

### 2.3 Kriisiperhehoitajaksi hakeutuminen ja työhön perehdyttäminen

Kriisiperhehoitajaksi haetaan henkilöitä Helsingin kaupungin avoimessa työhaussa. Kriisiperheeltä edellytetään, että vähintään toinen vanhemmista voi olla kotona ja toisella vanhemmista tulisi olla sosiaali- tai terveydenhuoltoalan koulutus. Lisäksi kokemus lastenhoidosta katsotaan hakijalle eduksi. (Helsingin kaupunki 2011a.) Hakijalle tehdään ensin perheselvitys eli selvitetään edellytykset kriisiperhehoitajana toimimiselle.

Kriisiperheiksi haetaan aivan tavallisia perheitä, joissa on yksi tai kaksi vanhempaa. Kriisiperhevanhempana toimii myös yksinhuoltajia. Perheissä voi olla omia lapsia tai perhe voi olla lapseton.

Perheselvitys alkaa siten, että hakija täyttää itseään ja perhettään koskevia kysymyksiä sisältävän lomakkeen. Tämän jälkeen kriisiperhetoiminnan sosiaalityöntekijät tai sosiaalityöntekijä ja sosiaaliohjaaja, tekevät työparina kotikäynnin ja haastattelevat hakijaa. Perheselvityksen aikana tehdään kolme kotikäyntiä ja hyväksytyille hakijoille pidetään valmennusta noin kaksi kertaa ennen toiminnan aloittamista, yksi valmennuskerroista on noin vuosi toiminnan aloittamisen jälkeen. Lapsen tarvetta turvalliseen ja pysyvään ihmissuhteeseen ovat asioita, joita korostetaan valmennuksessa. Myös lapsen kehityksellisten tarpeiden kohtaamista pidetään tärkeänä. (Mantila, Mikkonen & Väinölä 2008, 125.)



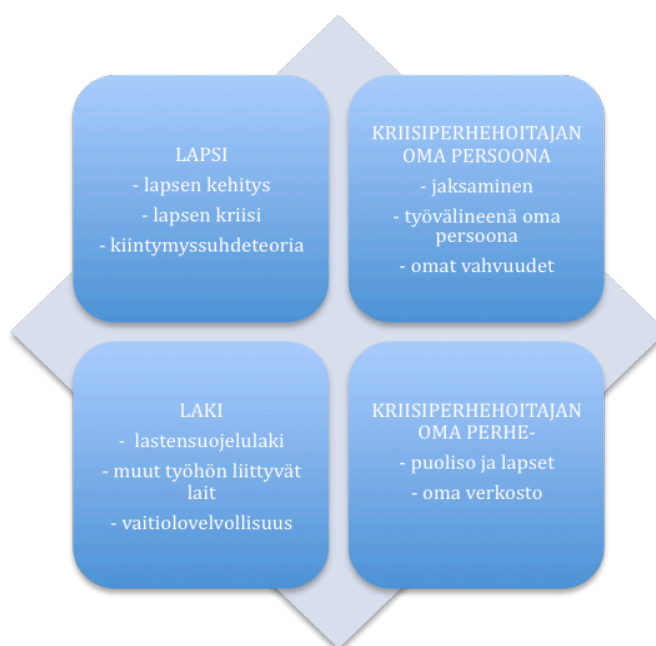
KUVIO 1. Kriisiperhehoitajaksi hakeutuvan perheselvityksen kuvaus (Mantila ym. 2008, 125.)

Perheselvityksen yhteydessä (katso edellinen kuva), ensimmäisessä pienryhmätapaamisessa, keskustellaan lapsiin kohdistetusta havainnoinnista ja siitä kuinka kriisiperhehoitaja voi sitä tavallisessa arjessa toteuttaa. Samalla perheselvitystä tekevät henkilöt arvioivat onko hakijalla edellytyksiä lapsen havainnointiin.

Kriisiperhehoitajan perehdytyksessä hyödynnetään ennalta sovittua perehdytysohjelmaa (Liite 4). Tähän mennessä perehdytysohjelman ryhmätapaamisista on toteutettu vain kahta ensimmäistä, kolmas tapaaminen on järjestetty vain yhden ryhmän kanssa (Talvensaari 2012).

## 2.4 Kriisiperhehoitajan toimenkuva ja osaaminen

Kriisiperhehoitaja tekee työtä toimeksiantosopimuksella omassa kodissaan. Kriisiperhehoitajalle maksetaan tehdystä työstä hoitopalkkiota sekä kulukorvauksia lapsen iän mukaisesti. (Helsingin kaupunki 2011 c.) Kriisiperhehoitaja elää lasten kanssa, jotka voivat olla kiireellisesti huostaan otettuja, joiden kotiasioita selvitellään tai joiden vanhempien jaksamista tuetaan avohuollon tukitoimena. Kriisiperhehoitajan työ voi olla vaativaa: lapset oireilevat ja heillä on erilaisia käytösongelmia, lisäksi lasten vanhemmat tuovat työhön omaa haasteellisuutta. Lisääntyvässä määrin asiakasperheissä on myös mielenterveys- ja päihdeongelmia. Kriisiperhehoitaja tekee yhteistyötä lasten vanhempien, lapsen verkoston sekä eri viranomaisten kanssa. Yhteistyö vanhempien ja kriisiperhehoitajan välillä tulisi olla mahdollisimman sujuvaa, näin lapsikin tuntisi olonsa turvalliseksi, kun hän saisi vanhemmiltaan hyväksynnän sijoitukseen. Kriisiperhehoitajaa sitoo myös vaitiolovelvollisuus.



KUVIO 2. Kriisiperhehoitajan osaamisalueet (Mantila ym. 2008, 124.)

Kriisiperhehoitaja tekee työtään omalla persoonallaan ja omalla tavallaan. Hänen on oltava kiinnostunut lapsesta, oltava hänelle ystävällinen, ymmärrettävä häntä ja hänen tarpeitaan. Kriisiperhehoitajalla tulee olla valmiudet tukea lapsen kehitystä ja ottaa huomioon lapsen mahdolliset kehityksen viiveet. Hänen pitää pystyä olemaan lapselle luotettava aikuinen, ja hänen pitää suojella sekä hoivata lasta. Kriisiperhehoitajan arkeen lapsen kanssa kuuluu, arkisten havaintojen tekeminen lapsen kehityksestä, tavoista ja taidoista.



KUVIO 3. Satupuu. Vorobjeff 2012.

Simo Skinnarin (2000, 86) kirjassa *Pedagoginen rakkaus* todetaan näin: ”Mitä enemmän kasvava voi sisäisesti nojata aikuisiin kasvunsa varhaisvaiheessa, sitä paremmat mahdollisuudet hänellä on aikuisuudessa nojata sisäiseen päätöksentekokykyynsä.” Hän lisää myös, että pieni lapsi on kuin hento puun taimen, jossa kasvattaja on tukikeppinä ja auttaa pientä lasta kasvattamaan itselleen vahvan rungon.

## 2.5 Kriisiperhehoitaja ja lapsen kriisi

Joutuminen pois omasta kodista on usein lapselle traumaattinen kokemus. Lapsi voi joutua lähtemään kodistaan hyvinkin lyhyellä varoitusajalla, eikä hän ehdi valmistautua tilanteeseen mitenkään. Hän ei välttämättä edes tiedä syytä siihen, miksi hän on joutunut pois omasta kodistaan. Lapsella on huoli vanhemmistaan ja heidän jaksamisestaan, häntä voivat pelottaa uudet ihmiset ja uusi ympäristö. Lapsen oma koti on hänelle tärkeä: siellä hän on kasvanut ja siellä ovat hänelle tutut ihmiset sekä hänen tutut omat tavaransa, lelunsa ja huonekalut. Joutuessaan luopumaan tutusta ympäristöstä ja ihmisistä, lapsi kokee menetyksen, muutoksen elämässään, jonka hän voi kokea uhkana ja pelottavana tapahtumana.

Vanhemmuuden roolikartassa (sivu 19) on viisi keskeistä osa-aluetta, joissa luetellaan hyvään vanhemmuuteen liittyviä asioita. Vanhempi on lapselleen elämän opettaja, hän antaa mallin elämiseen. Vanhempi on lapselleen ihmissuhteiden vaalija ja kannustaja sekä rakkauden ja turvallisuuden antaja. Vanhempi huolehtii lapsensa perustarpeista, puhtaudesta, vaatettaa hänet ja antaa hänelle ruokaa. Kun lapsi joutuu kriisiperhehoitajan luokse väliaikaisesti asumaan, lapsen vanhemmat ovat todennäköisesti laiminlyöneet joitain näistä lapsen oikeuksista, joskus jopa kaikkia.

Edellisen kaltaisessa tilanteessa on kyseessä lapsen kaltoinkohtelu, ja tämä on useasti syy, miksi lapsen elämäntilannetta aletaan selvittää, ja tästä syystä lapsi asuu selvityksen ajan kriisiperhehoidossa. Hän on voinut tulla kriisiperhehoitoon avoimuuden tukitoimena tai lapsen kasvun ja kehityksen ollessa vaarassa, kiireellisesti huostaanotettuna. Kriisiperhehoidon sijoitus on yleensä lyhytaikainen. Lapsen elämäntilanteen kartoituksen jälkeen lapsi voi muuttaa takaisin kotiin, mikäli hänen hänen perheensä tilanne on hyvä. Perheen ongelmien jatkuessa tai perheen tilanteen huonontuessa lapselle aletaan etsiä pitkäaikaista sijaiskotia tai laitospaikkaa.

Lapsen kaltoinkohtelu voi olla fyysistä tai emotionaalista väkivaltaa tai seksuaalista hyväksikäyttöä, mutta yleisin kaltoinkohtelun muoto on lapsen laiminlyönti. Sitä tapahtuu valitettavan usein lapsen arjessa monella eri tavoin, ja se liittyy jokaiseen kaltoinkohtelun muotoon. Usein lapsen laiminlyöntiin johtaa vanhempien päihteiden käyttö tai heidän mielenterveyteensä liittyvät ongelmat.



## 2.6 Kriisiperhehoitaja lapsen hoitajana

Kaltionkohdeltu lapsi ei kerro avoimesti kokemuksistaan, eikä hän välttämättä edes tunnista laiminlyöntiään. Hän on elänyt elämänsä tietämättä, mikä on oikein ja mikä väärin. Kun hänen elämäänsä tulee muutos, hän huomaa miten asioiden pitäisi olla. Lapselle on voitu sanoa, että kodin asioista ei puhuta, siksi lapsen voi olla vaikea kertoa mitä hän on kokenut.

Kaltioinkohdeltu lapsi tarvitsee paljon huomiota, ja hänen kokemuksiinsa pitää suhtautua vakavasti. Hänelle on hyvä antaa mahdollisuus puhua niistä kokemuksistaan, jotka ovat olleet hänelle traumaattisia. Lapsen kanssa keskustellaan hänen ikätasollaan, ja hänelle on hyvä kertoa, että hän on turvassa ja hänestä pidetään huolta.

Lapsen tullessa kriisiperhehoitajan luokse hänen perustarpeensa laitetaan kuntoon. Hänelle annetaan ruokaa, hänet pestään ja hänelle annetaan puhtaat vaatteet. Lapsen ollessa väsynyt hänet laitetaan nukkumaan. Lapsen annetaan tunkea surun tunteita vapaasti, häntä tulee lohduttaa ja hänelle tulee näyttää, että aikuinen on häntä varten ja että aikuinen on läsnä. Lapsen hoitoon vaikuttaa myös se, miten vakavasti lapsi on vaurioitunut ja miten kauan häntä on kohdeltu kaltoin.

Viisivuotiaana huostaanotettu Sami Isoniemi kertoo Anna nuorelle tulevaisuus - julkaisussa (2011, 31), kuinka hän sijaisperheeseen mennessään ei tiennyt ”kuinka ihmisiä tulisi tervehtiä, ruokailutavat olivat mitä olivat, eikä hän osannut leikkiä oma-aloitteisesti.”

## 2.7 Kriisiperhehoitaja havainnoijana

Kriisiperhehoitajalla on työvälineenään havainnointilomake (Liite 4), jonka avulla hän tuottaa tietoa lastensuojelun työntekijöiden käyttöön. Lastensuojelun työntekijät tulkitsevat ja arvioivat kriisiperhehoitajan havainnoinnit sekä tekevät niistä johtopäätökset. Kriisiperhehoitajalla on nimettynä oma sosiaalihoaja ja sosiaalityöntekijä, jotka koavat verkostokartat ja tekevät vuorovaikutushavainnoinnin yhdessä työparina.

Työvälineinä edellä mainituissa ovat tällä hetkellä muun muassa LEK eli lapsen elämäntilanteen kartoitus, MIM eli vuorovaikutushavainnointi ja verkostokartat.

Kriisiperhetyössä havainnoidaan lasten fyysistä ja psyykkistä kehitystä sekä yleistä hyvinvointia. Lisäksi havainnoidaan sosiaalisia taitoja ja lapsen suhdetta vanhempiinsa.

Havainnoidessa lasta saadaan tietoa myös lapsen kiinnostuksen kohteista ja hänen perustoiminnoistaan. Lasta havainnoidessa kiinnitetään huomiota siihen, miten lapsi leikkii, mitkä ovat hänen mielialansa ja miten hän ottaa muut huomioon leikeissä sekä arjen muissa toiminnoissa. Havainnoidessa lasta tai hänen suhdetta vanhempiinsa on otettava huomioon myös hoitajan oma mielentila, väsymys tai jopa oma ennakkoesenne lasta tai hänen vanhempiaan kohtaan. Tärkeää onkin havainnoidessa lasta, ettei tee omia tulkin-toja, esimerkiksi niin, että näkee sitä mitä haluaa nähdä, vaan tarkoitus on pyrkiä kuvaamaan tilanteet ja havainnoimansa asiat monipuolisesti ja mahdollisimman tarkasti.

### 3 VANHEMMUUS

Lapsen huoltajia ovat vanhemmat tai henkilöt, joille lapsen huolto on uskottu. Laissa lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (1983/ 361, 1§) on kirjattu, että lapsen huollon on tarkoitus olla turvallista ja taata lapsen tasapainoinen kehitys. Huollon tulee turvata myönteiset ja läheiset ihmissuhteet lapsen ja tämän vanhempien välillä. (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 1983, 1§, 3§.) Huostaanottotilanteessa lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevat päätökset tutkitaan siinä käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä lapsella tai hakijan vastapuolella on kotipaikka (Oikeudenkäymiskaari 2009, 10 luku, 14§).

Vanhemmaksi tultuaan kukaan ei voi ennakoida, mitä se tuo tullessaan, se on yksi elämän vaativimpia asioita. Vanhemmuutta voi opiskella erilaisten kirjojen ja oppaiden avulla, mutta vasta lapsen syntymän jälkeen näkee mitä se tulee olemaan. Lapsen syntymä tuo vanhempien elämään uusia haasteita: heidän pitää osata huomioida pienen lapsen tarpeet ja vastata niihin mahdollisimman sensitiivisesti. Vanhemman on hyvä tietää asioita, jotka kuuluvat vanhemmuuteen, tähän he tarvitsevat usein tukea, tietoa ja neuvontaa. Tukea ja neuvontaa tulisi jakaa vanhemmille mahdollisimman avoimesti ja heitä kunnioittaen.

Jaana Syrjälän kirjassa *Vahva vanhemmuus* Kari Kaimola (2005, 11) kertoo, kuinka koti toimii lapsen terveen itsetunnon harjoittelukenttänä. Lapsen koti ja siellä olevat ihmissuhteet muokkaavat lapsen identiteettiä. Vuorovaikutus perheessä, varsinkin lapsen ensimmäisen vuoden aikana, vaikuttaa lapsen minäkokemukseen ja sitä kautta lapsen itsetuntoon. Jos lapsi ei saa ihmissuhteissaan tarpeeksi hyväksyntää ja huomiota tai jos hän ei koe oloaan turvalliseksi, nämä asiat voivat vaikuttaa lapseen vakavina vuorovaikutuksen häiriöinä, jotka vaikeuttavat hänen elämäänsä aikuisuuteen saakka. Lapsi muodostaa perheessä asuessaan käsitystään itsestään ja vanhemmistaan. Jos kokemukset ovat kielteisiä, ne voivat tuottaa lapselle vaikeuksia luottaa itseensä tai muihin ihmisiin. Itsetunto- ja minäongelmat ovat usein myös osasyynä erilaisiin psyykkisiin ongelmiin ja häiriöihin. (Kaimola 2005, 11.)

Kaimola (2005, 14–15) toteaa, että vanhemmuuteen on kasvettava ja että vanhemmuus sisältää lukemattomia haasteita, joihin kukaan ei ole täysin valmistautunut. Vanhemmuuteen tarvitaan halua sitoutua lapseen, vauvasta aina lapsen aikuisuuteen asti ja halua tukea lasta hänen kehityksensä kriiseissä. Vanhemmuuteen liittyy paljon tunteita, jotka voivat hämmentää ja jotka voidaan kokea myös häpeällisinä tai kiellettyinä. Vanhemmat voivat tuntea olonsa epävarmoiksi ja riittämättömiksi ja heillä voi olla tunne, etteivät he enää jaksaa hoitaa lastansa. Näistä tunteista ei usein uskalleta puhua ääneen edes oman puolison kanssa, ja kuitenkin vanhemmat tarvitsevat näihin asioihin kaiken mahdollisen tuen antaakseen lapselleen mahdollisimman hyvät lähtökohdat lapsen tulevalle elämälle. Vanhemman tulisi olla lapselleen hyvä ja tasapainoinen malli, johon lapsi voisi samaistua, mutta tämä ei toteudu, jos vanhemmat ovat stressaantuneita, väsyneitä tai jopa masentuneita. (Kaimola 2005, 14–15.)

### 3.1 Riittävän hyvä vanhemmuus

Essi Juvakka (2005, 21—26) kirjoittaa Jaana Syrjälän kirjassa *Vahva vanhemmuus*, että riittävän hyvä vanhemmuus riittää. Hän määrittelee riittävän hyvän vanhemman näin:

Riittävän hyvä vanhempi kestää kritiikin ja arvostelun, on aikuinen ja uskaltaa olla vanhempi. Hän ei ole täydellinen, hän kuitenkin antaa turvaa ja luo rajoja. Riittävän hyvä vanhempi valvoo lapsensa tekemisiä ja antaa lapsen kuitenkin kasvaa rauhassa. Riittävän hyvä vanhempi kokee monenlaisia tunteita, on välillä väsynyt ja menettää malttinsa mutta kuitenkin uskoo itseensä vanhempana.

Vanhemman pitää muistaa huolehtia itsestään ja varmistaa, että jaksaa olla vanhempi omalle lapselleen. Vanhemmuuteen voi suhtautua liiankin vakavasti ja vastuu lapsen hoidosta voi tuntua raskaalta, jos jatkuvasti miettii lapsen hoitoon ja kasvatukseen liittyviä asioita. Vanhempi kantaa usein huonoa omaatuntoa ja kokee riittämättömyyden tunteita esimerkiksi ajankäytön suhteen. Hän voi tuntea, ettei vietä tarpeeksi aikaa lapsensa kanssa, eikä tee tarpeeksi asioita yhdessä hänen kanssaan. Aikuisen kuitenkin pitää huolehtia perheestään ja heidän toimeentulostaan, eikä hänelle aina jää tarpeeksi aikaa lapsilleen, vaikka haluaisikin. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto i.a.)

Nykyaikana tämä onkin asia, joka lasten kasvattajia huolestuttaa, lapsille ei aina löydy riittävästi aikaa. Vanhempien ajanpuute voi aiheuttaa ongelmia lapselle koulussa tai päiväkodissa, näyttäytyen korostuneena huomiontarpeena.

Kriisiperhehoitaja tekee omia havaintojaan lapsen ja hänen vanhempiensa suhteesta omalta osaltaan, mutta varsinaisen arvioinnin vanhemmuudesta tekee sosiaaliohjaaja ja sosiaalityöntekijä työparina. Lapsen joutuessa kriisiperheeseen voi käydä niin, että hänen vanhemmilleen tulee tarve näyttää, kuinka hyviä he ovat vanhempina. He voivat ihmetellä miksi lapsi on sijoitettu muualle, kun heidän kotonaan on kaikki hyvin. Sosiaaliohjaajan ja sosiaalityöntekijän tehdessä kotikäyntejä lapsen kotona, hänen vanhempansa pyrkivät näyttämään kuinka hyviä ja riittäviä he ovat vanhempina. Useasti vanhempien riittämättömyys tulee esille lapsen arjessa kriisiperhehoitajan luona. Lapsi voi puhua kotiasioistaan ja vanhempien tekemisistä eri tavoin kuin hänen vanhempansa, näistä asioista sekä tilanteista kriisiperhehoitaja tekee myös havaintojaan.

### 3.2 Biologinen vanhemmuus

Monet kriisiperhehoitajan luona asuvista lapsista ovat yksinhuoltajaperheistä, joissa on vain äiti ja joissa lasten isä ei syystä tai toisesta osallistu perheen arkeen. Marjatta Kekkonen (2004, 93) toteaa kirjassaan Vanhemmuutta etsimässä ja tukemassa, että äitien uupumus ja huoli on suuri ongelma näissä perheissä, joissa isä on silmiinpistävän poissa lasten elämästä. Naiskeskeisyys korostuu näissä perheissä, joissa yleensä sosiaalihuollon naistyöntekijät tukevat ja auttavat äitiä. Lasten hoito voi olla rankkaa, varsinkin jos sitä tekee yksin. Yksinhuoltajan tukeminen olisi erittäin tärkeää, jotta hän jaksaa ottaa lapsensa takaisin kotiin.

Tarja, 32-vuotias äiti (2000, 129—131) kertoo Essi Juvakan kirjassa Omalla tavallani äiti: ”Jokainen äiti haluaisi joskus liimata lapseensa postimerkin ja lähettää vaikka Afrikkaan ilman palautusoikeutta”. Tarja on viiden lapsen yksinhuoltaja, joka kertoo elämästään viiden lapsen kanssa, perheen isän väkivaltaisuudesta, joka lopulta johti avioeroon, sekä omasta henkisestä romahduksestaan. Avioeron jälkeen hän ei osannut nauttia lapsistaan eikä äitiydestään eikä tiennyt, mitä haluaisi omalta elämältään, varsinkaan kun oma mieli oli täysin kaaoksessa. Sukulaiset hylkäsivät, lapset oireilivat

ja lasten psykiatrisessa sairaalassa hänelle sanottiin suoraan, että olisi parempi antaa lapset pois. Lopulta hän antoi lapsensa sijaiskotiin, masentui ja sulki lapset pois elämästään. Vuosien päästä hän sai koottua itsensä, pyysi itselleen apua ja otti yhteyttä lapsiinsa. Nykyään osa lapsista asuu hänen luonaan ja Tarja on oppinut sen, ettei enää kätke väsymystään eikä pahan olon tunnetta sisäänsä vaan pystyy puhumaan niistä. Hän kertoo, ettei ole täydellinen äiti mutta on oppinut antamaan sen itselleen anteeksi. (Juvakka 2000, 129—131.)

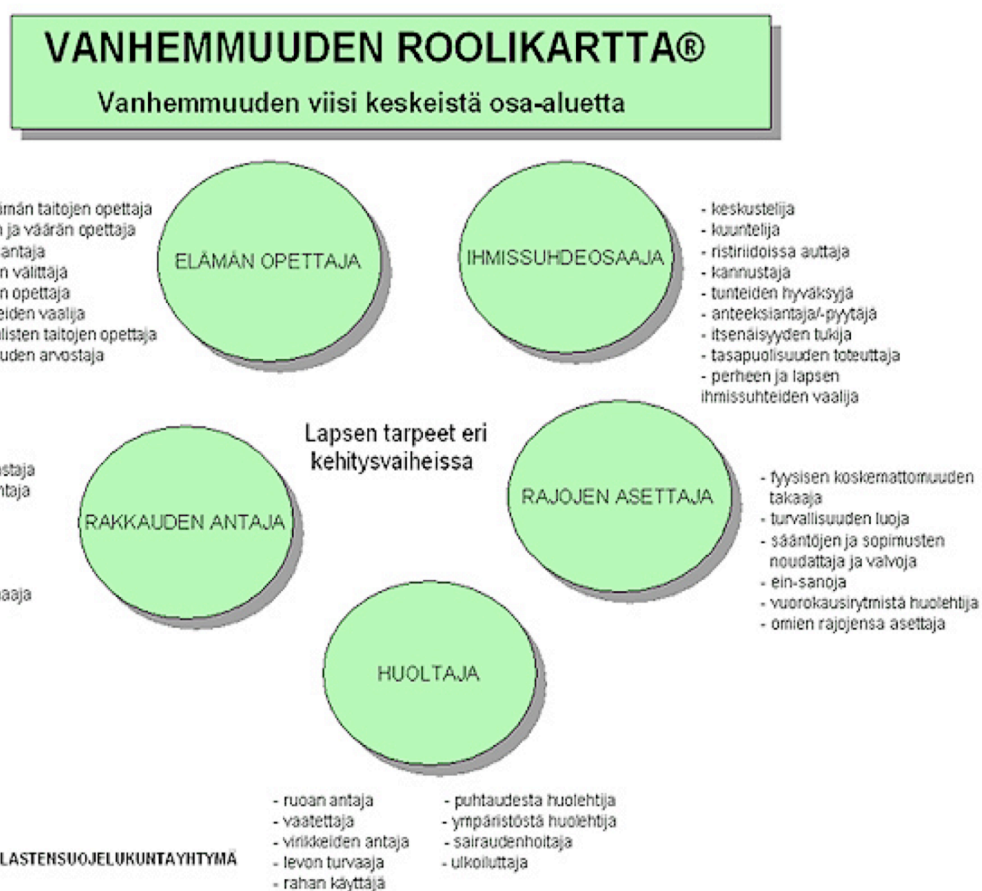
Rajojen asettaminen lapselle voi myös olla vanhemmille hankalaa, koska vanhemman pitäisi osata olla lapselle auktoriteetti, ei kaveri. Joskus käy myös niin, että vanhempi ei halua kielloillaan pahoittaa lapsen mieltä, ja näin lapsi saa liikaa valtaa perheessä. Vanhemmilla ei ole riittävää läheisverkostoa, ja näin ollen heillä ei ole tarvittavaa vertaistukea vanhemmuuteen. Opittu vanhemmuuden rooli saattaa olla puutteellinen tai jopa virheellinen, mikä osaltaan voi johtaa ongelmiin vanhemmuudessa.

### 3.3 Vanhemmuuden roolikartta vanhemmuuden arviointivälineenä

Vanhemmuus on tehtävä, johon kuuluu paljon ja jonka sisällöstä keskustellaan paljon. Jokaisella meistä on oma käsityksensä hyvästä vanhemmuudesta ja tiedämme, mitä lapsi tarvitsee: rakkautta, rajoja ja huolenpitoa. Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymän Halikon sekä Kaarinan lastenkotien henkilökunta yhteistyössä Suomen Kuntaliiton LASSO-projektin (Laatua sosiaalipalveluihin) kanssa ovat tehneet julkaisun, jossa esitellään vanhemmuuden arvioinnin työväline. Roolikartalla yritetään selkeyttää ja jäsentää vanhemmuutta, vaikka siinä ei ole varsinaisesti uutta tietoa vanhemmuudesta. Vanhemmuuden roolikartassa vanhemmuus esitetään eri rooleissa visuaalisena kokonaisuutena: lapsen vanhempi on elämän opettaja, ihmissuhdeosaaja, rakkauden antaja, huoltaja ja rajojen asettaja.

Vanhemmuuden roolikartta voi olla hyvä apuväline vanhemmille, jotka miettivät omaa suhdettaan lapseensa. Vanhemmuuden roolikartan avulla voi avoimesti keskustella vanhemmuudestaan ja siihen liittyvistä asioista, vaikka yhdessä lastensuojelun työntekijän kanssa. Vanhemmuuden roolikartta on asiakaslähtöisesti toteutettu, se on selkeä ja sitä on helppo ymmärtää.

Roolikartta on kehitetty perhekuntoutuksen tarpeisiin, mutta sitä voidaan käyttää myös perheissä, lasten biologisten vanhempien arvioidessa itseään. Sijaishuollossa roolikarttaa voidaan käyttää välineenä, jonka avulla lapsi voi ymmärtää, miksi hänen pitää asua sijaiskodissa. Lasten vanhemmat voivat osaltaan miettiä, mitkä roolit ovat välttämättömiä, ennen kuin lapsi voi mennä takaisin kotiin. (Helminen & Iso-Heiniemi 1999, 5, 21.) Vanhemmuuden roolikartta on tehty myös selkokielenä sekä viidellä eri kielellä, näin sitä voi hyödyntää monipuolisesti. (Sosiaaliportti 2011.)



KUVIO 4. Vanhemmuuden roolikartta (Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymä 1999).

Kriisiperhehoitaja havainnoi vanhemmuutta osana lapsen arkea, millaista on kommunikaatio lapsen ja vanhemman välillä sekä miten lapsi suhtautuu vanhempansa. Havainnointiin kuuluu lapsen huoltoon liittyvät asiat, esimerkiksi miten kotilomat ovat sujuneet, onko lapsi likainen, väsynyt tai nälkäinen kriisiperhehoitajalle palattuaan.

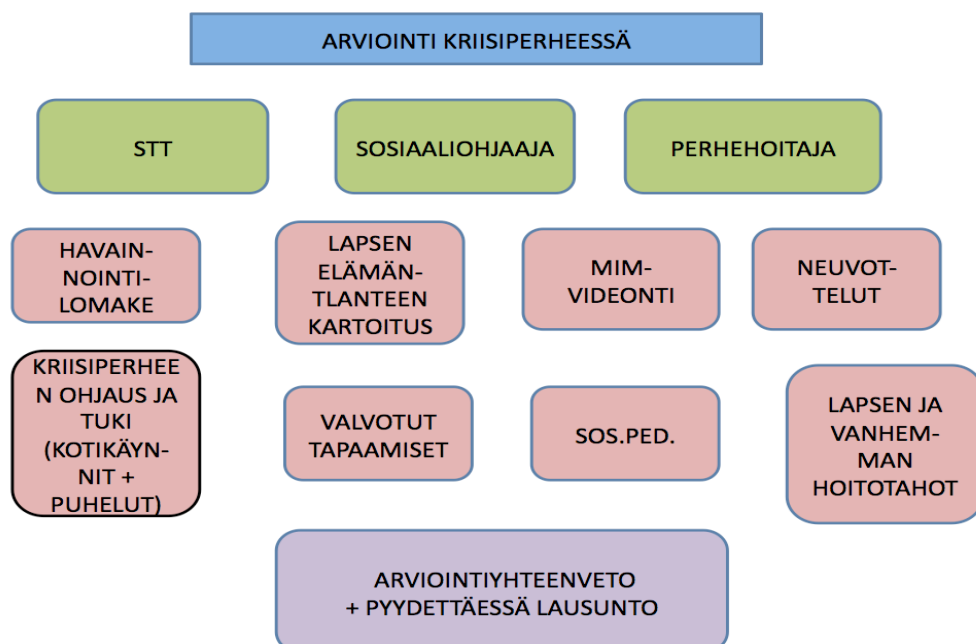
Lapsen elämäntilannetta arvioivassa tiimissä vanhemmuutta arvioidaan yhdessä vanhempien kanssa ja pyritään selvittämään vanhempien edellytykset kullakin viidestä osa-alueesta. Kriisiperhehoitajan ja arvioivan tiimin tekemät havainnot voivat poiketa toisistaan johtuen olosuhteista. Arvioiva tiimi tekee töitä ennalta sovitulla kotikäynneillä tai toimistossa, kriisiperhehoitaja havainnoi lapsen arkisia asioita.



#### 4 LAPSEN ELÄMÄNTILANTEEN KARTOITUS

Perhehoito on jo muutamassa tapauksessa soveltanut Pesäpuu ry:n lapsen elämäntilanteen kartoitusmallia, johon sisältyy vanhemmuuden arviointi. Kartoitustyöskentely pitää sisällään työskentely- ja arviointiprosessin. Työskentelyprosessi muodostuu viidestä tapaamisesta, joille on keskeistä tiettyjen teemojen läpikäyminen sekä lapsen että hänen vanhempiansa kanssa. Työskentelyä suunniteltaessa otetaan huomioon lapsen ikä ja se, onko hänen mahdollista osallistua työskentelyyn. Teemojen työstämisessä käytetään erilaisia toiminnallisia työvälineitä. Työskentelyn tuloksena tuotetaan kirjallinen arviointiyhteenveto. (Helsingin kaupunki 2011 b.)

Kartoitustyöskentelyn tavoitteena on vahvistaa asiakkaan osallisuutta. Sosiaalityöntekijän ja sosiaalihoijaajan tehtävänä on yhteistyön eteenpäin vieminen. (Möller 2004,11.) Tarkoituksena on saada mahdollisimman varhain kokonaisvaltainen kuva lapsen olosuhteista, jotta voidaan tehdä tietoon perustuvia päätöksiä ja ohjata työskentelyä oikeaan suuntaan (Möller 2004, 16). Prosessin yhteenvedona voidaan todeta, että työntekijän roolina on ohjata keskustelua, luoda asiakkaalle tilaisuuksia ja paikkoja kertoa asioistaan (Rostila 2001, 43).



KUVIO 5. Lapsen kartoitustyöskentelyn toimintakaavio (Helsingin kaupunki 2010b).

Kartoitustyöskentelyn toimintakaaviossa mainittuihin toimintoihin kriisiperhehoitaja osallistuu tai tuottaa tietoa vain osaan. Kriisiperhehoitaja täyttää lapsen arjessa tehdyistä huomioista havainnointilomakkeen ja osallistuu siltä osin lapsen elämäntilanteen kartoitukseen. Edelliseen kriisiperhehoitaja voi tuottaa tietoa myös suusanallisesti. Neuvotteluihin ja valvottuihin tapaamisiin kriisiperhehoitaja osallistuu sovitusti. Kriisiperhehoitaja on yhteydessä lapsen hoitotahoihin, arvioiva tiimi hoitaa yhteydenpidon mahdollisiin vanhemman hoitotahoihin. MIM-videoinnilla havainnoidaan vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta erilaisten tehtävien ja leikkien avulla (Salo & Mäkelä 2007, 23) lapsen kotiympäristössä. Lapsen kartoitustyöskentely kokonaisvaltaisena työvälineenä on pääasiallisesti arvioivan tiimin käytössä.

#### 4.1 Kartoitustyöskentelyn sisältö

Lapsen elämäntilanteen kartoitusmallin kartoitustyöskentely sisältää viisi tapaamiskertaa, joissa käydään ennalta sovittuja teemoja lävitse sekä lapsen että vanhempien kanssa. Ensimmäisellä tapaamiskerralla tutustutaan ja sovitaan yhteisistä työskentelytavoista (Möller 2004, 52). Seuraavissa tapaamisissa läpikäytävät teemat ovat:

- lapsi ja lapsen verkostot
- lapsi ja lapsen arki, asuinolosuhteet
- kasvatusta ja huolenpito
- yhteinen arviointi (Möller 2004, 54–59).

Päähenkilönä työskentelyssä on lapsi ja tavoitteena on lapsen hyvinvoinnin ja tulevaisuuden vahvistaminen (Möller 2004, 17). Kartoitustyöskentelyn peruspilarit ovat lapsen kanssa työskentely, suuntaa antava työskentelyrunko, asioiden rajaaminen sekä työn jatkuvuus (Möller 2004, 20–21). Kartoitustyön suunnitelmallisuutta kuvataan karttana, johon on merkitty vaihtoehtoisia reittejä kohti päämäärää. Suunnitelma on kaikkien osapuolten saatavilla. (Möller 2004, 17.)

Kartoitustyöskentelyn tavoitteena on vastata seuraaviin kysymyksiin:

- Mitä tapahtuu, milloin ja miksi?
- Miten työskennellään?
- Kuka tekee mitään?
- Mihin suunnitelmallisuus vaikuttaa?

Näihin kysymyksiin vastausten etsiminen parantaa lastensuojelun suunnitelmallisuutta. (Möller 2004, 18–19.)

#### 4.2 Lapsi ja lapsen verkostot

Psykologi Soili Poijulan (2007) mukaan lapselle on hyväksi ympäristö, jossa hänen perushoitonsa on turvallista ja hyväksyvää. Siinä otetaan huomioon lapsen tarpeet, suojellaan häntä vääriä ärsykeiltä sekä annetaan rajat ja rakkautta. Lapsi tarvitsee suojaajan ja aikuisen, joka on hänestä kiinnostunut ja pitää hänestä huolta. Lapsen omat vanhemmat eivät tähän aina pysty, joten lapselle turvaa antava aikuinen voi olla esimerkiksi isovanhempi, opettaja, hoitaja päiväkodissa tai lapsen setä tai tati. Sosiaalinen verkosto on erittäin tärkeää silloin, kun lapsen omat vanhemmat eivät syystä tai toisesta voi olla lapsen turvana. Lapsen ja perheen tukena voi olla myös virallinen verkosto, johon kuuluvat muun muassa neuvola, päiväkotikielinen koulu ja koulu. (Poijula 2007, 148–149.)

#### 4.3 Lapsen arki ja asuinolosuhteet

Lapsen arjen toiminnoista ja esimerkiksi koulunkäynnistä on huolehdittava. Lapsen vanhempien ja koulun välinen yhteistyö olisi suotavaa, näin lapsen koulunkäyntiin liittyviin ongelmiin voidaan puuttua ajoissa. Vanhemman on hyvä tietää, miten lapsen päivät koulumaailmassa sujuvat ja miten lapsi tulee toimeen luokkatoveriensa ja opettajien kanssa.

Lapsen arkeen kuuluu myös hänen vapaa-aikansa ja se miten hän sen viettää: onko lapsella harrastuksia ja kavereita tai viihtyykö hän paljon television ja pelikoneiden ääressä.

#### 4.4 Kasvatus ja huolenpito

Lapselle on annettava mahdollisuus kasvaa ja kehittyä tasapainoiseksi aikuiseksi. Lapselle on annettava huomiota, hänelle on annettava aikaa ja on oltava läsnä silloin, kun lapsi häntä tarvitsee. Vanhempi ei saa haukkua tai vihamielisesti kohdella lastaan eikä hän saa nöyryyttää lastaan.

Varhaiskasvatuksessa syntyy lapsen ja vanhemman välinen kiintymyssuhde, joka vaikuttaa lapsen myöhempien vaiheiden ihmissuhteisiin. Kiintymyssuhde vanhempaansa on yksi lapsen biologisista tarpeista, ja se on alusta lähtien myös emotionaalisesti tärkeää lapsen henkisellem kasvamiselle (Sinkkonen & Kalland 2001, 236).

Lapsen perustarpeista pitää huolehtia, hänen vaatetuksestaan ja puhtaudestaan sekä hänen säännöllisestä ruokailustaan on pidettävä huolta. Lapsen ei saa antaa valvoa liikaa ja hänen sairauksistaan, lääkäri- ja neuvolakäynneistään on huolehdittava. Lapsen ei ole hyvä nähdä väkivaltaa, liiallista päihteiden käyttöä, eikä aikuisten välistä seksuaalista kanssakäymistä. Lasta, varsinkaan pientä lasta, ei saa jättää yksin. Lapsen valvonnan ja turvallisuuden puute on lapsen laiminlyöntiä.

#### 4.5 Yhteinen arviointi

Kartoitustyöskentelyn tavoitteena on arvioida biologisen vanhemman valmiuksia. Mitkä ovat vanhempien:

- edellytykset lapsen suojelemiseen ja hoivaamiseen,
- edellytykset lapsen yksilöllisen kehityksen tukemiseen,
- valmiudet turvata lapselle tärkeät ja läheiset ihmissuhteet ja
- kyvykyys tehdä yhteistyötä lasta koskevissa asioissa (Helsingin kaupunki 2011 b.)

Vanhempia arvioitaessa on hyvä ottaa huomioon heidän motivaationsa lapsen hoitoon. Kykeneekö vanhempi ottamaan vastuun lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyvissä asioissa ja olemaan lapselleen turvallinen, luotettava aikuinen, vanhempi. Arvioitavana on myös, onko lapsen ja aikuisen välinen vuorovaikutus kunnossa. Pystyvätkö he keskenään kommunikoidaan ja pystyykö vanhempi vuorovaikutukseen myös

esimerkiksi lapsen koulunkäyntiin tai päivähoitoon liittyvissä asioissa. Vanhempien päihde- tai mielenterveysongelmissa arvioitavana on, pystyykö vanhempi olemaan päihteetön ja ovatko onko näissä ongelmissa hoitokontaktit olemassa.

#### 4.6 Toiminnallisuus arviointitiimin sosiaaliohjaajan –ja työntekijän työvälineinä

Kartoitustyöskentelyn apuna voidaan käyttää toiminnallisia välineitä (Möller 2004, 13).

Kriisiperhehoidossa on käytössä monia erilaisia työvälineitä, esimerkiksi:

- vahvuuskortit
- lasten vahvuuskortit
- väittämäkortit
- tunne tyypit –kortit
- elämän tärkeät asiat –kortit
- verkostokartta
- ajankäyttöympyrä
- elämänjana

Edellä mainitut välineet ovat eniten käytössä. Jokainen työpari valitsee perheen tilanteeseen parhaiten sopivat työvälineet ja jokaisella työparilla on myös omat tapansa välineiden käytössä. Edellä mainittujen lisäksi käytössä on myös Sofian vastaanottokodilta lainattu vanhemman lomake sekä Mannerheimin lastensuojeluliiton tuottamasta Vanhempien työkirjasta löytyvät lomakkeet. (Talvensaari 2011.)

Toiminnalliset välineet kartoitustyöskentelyssä vahvistavat vuorovaikutusta. Toiminnallisuuden tulee olla suunniteltua ja tavoitteellista, ja sen tarkoitus on palvella asiakkaan tarpeita. Välineet tarjoavat puhumiselle vaihtoehdon. Toiminnallisuuden etuna on myös se, että se voi auttaa ikään kuin huomaamatta vanhempia tavoittamaan lapsen näkökulman ja kokemusmaailman. (Möller 2004, 30.)

## 5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli selvittää, millaista tukea tai koulutusta kriisiperhehoitajat kaipaisivat työnsä tueksi, jotta he voisivat osallistua lapsen ja perheen elämäntilanteen kartoitukseen. Lähtökohtana kvalitatiivisessa tutkimuksessa on todellisen elämän kuvaaminen (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 152), tähän olemme työssämme pyrkineet. Kriisiperhehoitaja tuottaa omalta osaltaan tietoa havainnoinnin avulla lapsen sijoituksen ja arviointityöskentelyn ajalta; onko kriisiperhehoitajalla käytössä oleva työväline eli havainnointilomake (Liite 1.) riittävä tähän työhön. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on pyrkimyksenä löytää tai paljastaa tosiasioita (Hirsjärvi ym. 2004, 152), tämä on meidänkin tavoitteenamme.

Tutkimusottemme on laadullinen, rakensimme opinnäytetyömme saadun aineiston eli kyselyn vastausten ympärille. Sanotaan, että kvalitatiivisessa tutkimuksessa suositaan ihmistä tiedon keruun instrumenttina (Hirsjärvi ym. 2004, 155). Tutkimuksen eettisyyden kannalta on tärkeää, että työtä tehdessä pystyy perustelemaan valintansa ja tekemisensä (Tuomi & Sarajärvi 2002, 69). Erityisen tärkeäksi edellä mainitun koemme siksi, että toinen meistä työskentelee tutkimusympäristössä.

Määrällistä ja laadullista tutkimusotetta ei tulisi nähdä kilpailevina ja toisensa poissulkevinä. Niin molempia päättelymuotoja kuin tutkimusotteita-kin tarvitaan, toisinaan samassakin tutkimuksessa. Näin ollen tutkimus ei voi olla täysin yksisuuntaista, pelkästään joko teoriasta tai aineistosta lähtevää. Sen ei myöskään tarvitse olla mustavalkoista, joko kvantitatiivista tai kvalitatiivista. Myös laadullisessa tutkimuksessa on enemmän tai vähemmän näkyvästi mukana määrällisiä elementtejä, ja määrällinen tutkimus taas sisältää aina myös laadullisuutta. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Arvioinnin luotettavuutta pohtiessamme Eskolan ja Suorannan (2008, 210) sanat tutkimuksen lähtökohdasta olivat herättäviä: ”Laadullisen tutkimuksen lähtökohta on tutkijan avoin subjektiviteetti ja sen myöntäminen, että tutkija on tutkimuksensa keskeinen työväline. Luotettavuuden arviointi koskee koko tutkimusprosessia.” Kriittisyys riittävässä määrin on tarvittava työväline koko tutkimuksen teon ajan. Perustelujen vaatimisen saadulta aineistolta ja omalta työskentelyprosessilta on oltava mukana koko ajan. (Uusitalo 1991, 17.) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi –

kirjassa todetaan: ”Metodi perustelee tutkimuksessa syntyneen tiedon, mutta metodologia kysyy, onko käytetty menetelmä ollut järkevä” (Tuomi & Sarajärvi 2002, 11).

Laadullisessa tutkimuksessa keskitytään usein pieneen määrään tapauksia. Aineiston tieteellisyyden kriteeri ei ole määrässä vaan laadussa. (Eskola & Suoranta 2008, 18.)

## 5.1 Tutkimusympäristö

Kysely osoitettiin kaikille kriisiperhetyötä tekeville henkilöille, jotka ovat hajaantuneet ympäri pääkaupunkiseutua. Halusimme valita tiedonkeruuta varten vastaajille mahdollisimman yksinkertaisesti lähestyttävissä olevan vastaustavan, johon he voisivat vastata omin sanoin silloin, kun heillä on paras hetki. Kriisiperhehoitajan työn luonteen vuoksi, emme kokeneet mielekkäänä tavoitella heitä esimerkiksi haastattelun avulla.

Saatekirjeen ja kyselyn lähetti työelämätahon yhteistyöhenkilömme kaikille kriisiperhehoitajille. Vastausmahdollisuuksiksi tarjottiin, joko suoraa vastausta opinnäytetyöntekijöiden sähköposteihin, tai kirjeen muodossa.

Kysymyksien valmistelu oli sangen vaikeata. Avoimiin kysymyksiin aineistonkeruun menetelmänä päädyimme harkittuamme myös muita vaihtoehtoja. Oli pohdittava, kuinka tekisi kysymyksenasettelun siten, että vastaukseksi ei tulisi kyllä tai ei, ja kuinka saisimme vastauksia kysymyksiin, joita työelämätaholta oli haluttu selvitetävän. Omien havaintojen ja tulkintojen tulkitseminen väärin omien kokemusten takia on riski (Uusitalo 1991,12), ja tämän uhkan tiedostimme työstäessämme opinnäytetyötämme. Tämä huomio erityisesti sen takia, että toinen meistä työskentelee kriisiperhehoitajana. Haasteena on myös työntekijöiden vaihtuvuus: aineiston käytettävyyden kannalta olisi tärkeää, että kyselyyn osallistujilla olisi kokemusta tekemästään työstä ja mahdollisesti ideoita sen kehittämiseen (Tuomi & Sarajärvi 2002, 88).

## 5.2. Tutkimustehtävä

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli tuottaa kyselyn avulla ensinnäkin tietoa siitä, mitä koulutustarpeita kriisiperhehoitajat itse nostavat esille. Lapsen elämäntilannetta ja vanhempien arviointia toteutetaan tällä hetkellä yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Toisena tarkoituksena oli tutkia, mikä on kriisiperhehoitajan osuus tässä arvioinnissa. Kriisiperhehoitajalla pitäisi olla hyvät valmiudet havainnoida lapsen ja vanhempien välistä vuorovaikutusta, jotta hän voi antaa oman panoksensa yhteiseen työskentelyyn. Kyselyn tavoitteena oli tuottaa käytännön tietoa kriisiperhetyötä tekeväälle työryhmälle ja selvittää, millaista tukea kriisiperhehoitajat tarvitsevat työhönsä ja mitä koulutuksen tarpeita heillä on havainnoidessaan lasta ja heidän vanhempiaan.

Opinnäytetyössämme paneudumme seuraaviin kysymyksiin kriisiperhehoitajan näkökulmasta:

**Minkälaista tukea ja koulutusta kriisiperhehoitajat tarvitsevat lapseen liittyvään havainnointi työskentelyyn ja sen kirjaamiseen?**

**Mikä on kriisiperhehoitajan osuus lapsen ja perheen elämäntilanteen arviointitiimissä?**

Työtämme ohjaavat kriisiperhetyötä määräävät lait, muun muassa perhehoitajalaki, lastensuojelulaki ja joiltakin osin sosiaalihuoltolaki, lisäksi yhtenä työvälineenämme oli lastensuojelun käsikirja (Perhehoidon aakkoset 2010, 11). Tarkoituksenamme oli myös selvittää ne välineet, joita kriisiperhetyössä käytetään työn tukena tällä hetkellä ja kuinka ne voisivat meitä työssämme hyödyntää.



### 5.3 Tutkimusaineisto

Opinnäytetyötämme varten aineistoa kerättiin sähköpostitse toteutetulla kyselyllä. Kysely kohdennettiin kaikille kotonaan kriisiperhetyötä tekeville henkilöille/ perheille eli noin kolmellekymmenelle ihmiselle. Ajatuksenamme oli, että sähköisesti toteutettu kysymys olisi ollut helposti kriisiperhetyötä tekevien saavutettavissa ja vastauksia odotimme saavamme reilusti. Kriisiperhetyöhön kohdennetuilla kysymyksillä tavoitteenamme oli myös saada yleistietoa tutkittavasta asiasta. Eskola ja Suoranta (2008, 82) toteavat: ”paitsi aineistoa analysoidessa, niin myös tutkimusraporttia kirjoitettaessa teoriasta on suurta hyötyä, teorian avulla raportista saa enemmän tutkimuksen näköisen.” Yksi laadullisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmistä on valitsemamme kysely (Tuomi & Sarajarvi 2002, 73).

Kyselyyn vastaaminen lähti aluksi laiskasti käyntiin. Työelämätahon yhteyshenkilö lähetti kirjeen kahdesti uudelleen pyynnöstämme. Toimistamme huolimatta vastauksia ei tullut neljäätoista enempää.

### 5.4 Aineiston analyysi

Analysoimme kyselystä saadut vastaukset laadullisella sisällön analyysillä. Teimme analyysiä yksin ja yhdessä, välttämällä omia tulkintoja. Analysoimme kysymyksen kerrallaan mutta teimme niistä lopulliset päätökset yhtenä kokonaisuutena, joihin otimme kriisiperhehoitajien vastauksia tutkimuskysymyksiimme liittyen. Hyödynsimme joihinkin vastauksiin määrällistä menetelmää, aiheen lukemista helpottamaan. Määrällistä menetelmää emme kuitenkaan voineet käyttää koko työssämme, johtuen vastausten vähäisyydestä, joten analysoimme vain osan vastauksista taulukoiden avulla. (Oulun yliopisto 2003).

Aineiston analyysissä on tarkoitus luoda aineistoon selkeyttä ja tuottaa uutta tietoa tutkittavasta asiasta (Eskola & Suoranta 2008, 137). Aineiston analysointi kuvailevan kartoituksen kautta (Eskola & Suoranta 2008, 174) oli yksi vaihtoehto, jota pohdimme. Opinnäytetyöprosessimme etenemisessä ja tavoitteiden asettelussa oli tärkeänä voimavarana se, että toinen meistä työskentelee kriisiperhehoitajana.

Kriisiperhehoitajana työskentelevän ansiosta työssämme näyttäytyy laaja työn tuoma kokemus ja tieto. Kriisiperhehoitajana työskentelevä ei kuitenkaan itse osallistunut kyselyyn, joten tutkimuksessamme tulee esille muiden kriisiperhehoitajien ääni.

Toinen meistä suoritti yhden opintokokonaisuuden harjoittelujakson kriisiperhetyötä organisoivassa sosiaaliviraston yksikössä. Näin koimme saavamme lisätietoa kriisiperhetoiminnasta ja sen organisoinnista. Opinnäytetyömme tärkeimpinä ohjaavina tekijöinä pidimme vaihteluvallisuutta ja eettisiä näkökohtia. Tarkoituksena ei ollut mennä yksilötasolle, vaan käsitellä asioita yleisellä tasolla, ilman minkäänlaisia tunnustetietoja. Kyselyn tarkoituksena oli selvittää työn kehittämisen tarpeet ja haasteet tulevaisuutta ajatellen.

Aineiston riittävyys oli huolenamme, sillä se tuntui vähältä. Asiaa pohditaan Tuomen ja Sarajärven (2002, 87) kirjassa *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Kirjassa todetaan, että kysymys aineiston riittävydestä on yleinen asia, jota tutkimuksen tekijät pohdivat. Aineiston tulisi tavalla tai toisella toimia tekijöiden apuna työstettäessä opinnäytetyötä ja laajentaa ymmärrystä tutkittavasta ilmiöstä (Eskola & Suoranta 2008, 62). Tarkoitus ei ole ainoastaan kertoa saaduista vastauksista, vaan pyrkiä rakentamaan niistä teoreettisesti kestävä näkökulma ja kokonaisuus.

Laadullisen tutkimuksen aineisto on tavallisesti ei-numeerisessa muodossa, tästä syystä aineiston tarkastelussa tulkinnalla on keskeinen osuus (Holappa 2009). Luokittelun ryhmiin teimme tarkoituksella väljäksi, jotta vastaajien anonymiteetti säilyisi. Kyselyn saatekirjeessä lupasimme vastaajille, että vastaukset käsitellään nimettöminä.

## 6 KYSELYN TULOKSET

Vastauksia kyselyyn saimme 14. Vain noin puolet kriisiperhetyötä tekevästä vastasivat kyselyyn. Tästä saimme tutkimustuloksen, joka ohjaa työmme jaottelua. Lähtiessämme analysoimaan kyselyn vastauksia, jaoimme vastaukset kolmeen ryhmään, luokittelimme (Tuomi & Sarajärvi 2002, 96) saadut vastaukset työvuosien perusteella. Ensimmäisen ryhmän vastanneet olivat työskennelleet kriisiperhehoitajina alle vuoden, toisen ryhmän vastanneet olivat työskennelleet kriisiperhehoitajina alle viisi vuotta ja kolmannen ryhmän vastanneet yli viisi vuotta.

Luokittelun avulla saimme vastaukset jaoteltua kolmeen eri ryhmään. Tavoitteena oli verrata näiden kolmen ryhmän vastauksia keskenään ja etsiä niistä yhtäläisyyksiä ja poikkeavuuksia. Erityisesti ensimmäiseltä ja toiselta ryhmältä saatujen vastausten ajattelimme vastaavan kysymykseen, onko perehdytys ollut työtä aloittaessa riittävää. Opin näytetyötämme työstäessä hyödynsimme Tuomen ja Sarajärven (2002, 110) toteamusta, että: ”tutkimuksen aineistolla on tarkoitus kuvata tarkastelussa olevaa ilmiötä ja analyysin tarkoituksena on luoda kirjallisesti selkeä kuvaus tutkittavasta aihealueesta.”

### 6.1 Työssäoloaika ja sijoitusten määrä

Kyselyyn vastanneiden kriisiperhehoitajien toiminta-aika vastaushetkellä oli minimissään kuusi kuukautta, pisimpään alalla olleet olivat työskennelleet yli viisi vuotta. Alla olevasta taulukosta löytyy toiminta-ajan lisäksi vastaajien sijoitusten määrä eli kuinka monta lasta heillä on toiminta-aikansa aikana ollut.

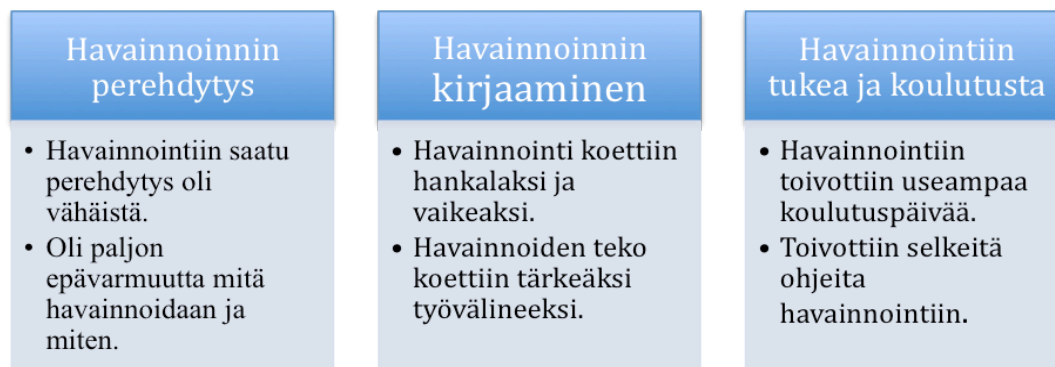
TAULUKKO 1. Kriisiperhehoitajien työssäoloaika, sijoitusten määrä

N = 14	Vastaajien lukumäärä	Työssäoloaika vuosissa	Sijoitusten määrä/vastaaja
1. ryhmä	5	< 1	2 – 10
2. ryhmä	6	1 - 5	3 – 12
3. ryhmä	3	> 5	30 –150

Ensimmäisessä ja toisessa ryhmässä oli suurin piirtein saman verran vastaajia. Pidempään kriisiperheitä tehneitä on vähemmän sekä vastaajissa että työssä. Kriisiperhehoitajien vaihtuvuudesta ei ole tehty tutkimuksia, mutta vaihtuvuutta on vuosien varrella ollut.

## 6.2 Kriisiperhehoitajan tuen ja koulutuksen tarve

Tutkimustehtävistämme ensimmäinen oli kriisiperhehoitajan tuen ja koulutuksen tarve lapsen liittyvään havainnointi työskentelyyn ja sen kirjaamiseen. Kyselyn vastausten perusteella teimme sen johtopäätöksen, että tarvetta tähän aiheeseen liittyvään tukeen ja koulutukseen kriisiperhehoitajilla on paljon. Työhön liittyvään lapsen havainnointiin liittyi paljon epävarmuutta ja tietämättömyyttäkin. Havainnointi koettiin hankalaksi ja joskus jopa vaikeaksi, johtuen osaltaan työn vähäisestä perehdyttämisestä. Havainnointiin kaivattiin selkeät ohjeet ja kriisiperhehoitajat toivoivat aiheeseen tukea ja koulutusta, jopa useampaa koulutuspäivää. Havainnointi koettiin tärkeäksi työvälineeksi ja kriisiperhehoitajat halusivat siihen kunnon perehdytyksen.



KUVIO 6. Kriisiperhehoitajien tuen ja koulutuksen tarve lapsen liittyvään havainnointityöskentelyyn

Kriisiperhehoitajilta saadun palautteen perusteella perehdytys havainnointiin oli suppeaa. Osa oli sitä mieltä, että sosiaalityöntekijöiden ja -ohjaajien oma perehtyneisyys käytettäviin lomakkeisiin oli huonoa. Perehdytykseen kaivattiin lisää tietoa siitä mitä ha-

vainnoidaan ja miten. Yksi vastaajista ehdotti kriisiperhehoitajien välistä verkostotyöskentelyä havaintojen läpikäymisessä.

### 6.3 Tuen ja koulutuksen tarve työn perehdytykseen

Koulutusta ja perehdytystä työhönsä liittyvään havainnointiin ja havainointilomakkeen täyttämiseen kaipasivat kaikki kriisiperhehoitajat etenkin ensimmäisessä ja toisessa ryhmässä. Ajatuksia koulutuksen suhteen tuli, toivottiin muun muassa pienryhmätyöskentelyä tai lapsikohtaista työskentelyä. Kolmannen ryhmän mielestä koulutusta havainnointiin on ollut ja ne ovat olleet hyödyllisiä perhehoitajien välisen vuorovaikutuksen kannalta. Yksi kolmannen ryhmän vastaajista toi ilmi, että hyvätasoisen kirjallisen havainnoinnin tuottaminen on vuosien varrella lisääntynyt ja se on vaikuttanut muun muassa työn vaativuuteen, tämä toivottiin huomioitavan palkkauksessa.

TAULUKKO 2. Perehdytys työhön liittyvään havainnointiin

N = 14	Sai perehdytystä	Ei saanut perehdytystä	Ei osaa sanoa
Ryhmä 1.	2	2	1
Ryhmä 2.	5		1
Ryhmä 3.		3	

Ensimmäisestä ryhmästä kahdella oli kokemus, että he olivat saaneet perehdytystä työhönsä liittyvään havainnointiin, sen toteuttamiseen ja kirjaamiseen. Perehdytys havainnointiin oli vastaajien mukaan ollut pintapuolista opastusta havainointilomakkeen (Liite 3) täyttämiseen. Yksi vastaajista mainitsee perehdytyskansion, jonka tukikysymykset ovat auttaneet havainnointien kirjaamisessa. Ensimmäisen ryhmän vastaajista yksi kertoi jääneensä kaipaamaan enemmän tietoa siitä, mitä havainnoida ja mihin tulisi kiinnittää lapsen olemisessa ja käytöksessä huomiota. Yksi vastaajista ei kaivannut perehdytykseen mitään ja kolme vastaajista jäi kaipaamaan jotain, mutta eivät tarkentaneet vastaustaan enempää.

Toisen ryhmän vastauksista käy ilmi, että yhtä lukuunottamatta kaikki kokivat saanensa perehdytystä. Neljä vastaajista kertoi kuitenkin jääneensä kaipaamaan perehdytyksestä lisää tietoa, muun muassa kriisiperhehoitajan oikeuksista ja velvollisuuksista ja havainnoinnin konkretisoimisesta teorian avulla. Kaksi vastanneista toivoi enemmän tukea sosiaaliohjaajalta havainnointilomakkeen täyttämässä. Yhdellä vastaajista oli kokemus, että sosiaalityöntekijöiden ja ohjaajien oma perehtyneisyys lomakkeisiin oli huonoa.

TAULUKKO 3. Jäivätkö kriisiperhehoitajat kaipaamaan jotain perehdytyksestä?

N = 14	Jäi kaipaamaan	Ei jäänyt kaipaamaan	Ei osaa sanoa
Ryhmä 1	4	1	
Ryhmä 2	4	1	1
Ryhmä 3		3	

Kolmas ryhmä toi selkeästi tuonut esille sen, että havainnointi työmenetelmänä on tullut myöhemmin mukaan ja he eivät ole saaneet havainnointiin minkäänlaista perehdytystä. Kolmannen ryhmän vastauksista selviää, että havainnoinnin purkaminen alkuun tehtiin enemmänkin suullisesti sosiaalityöntekijälle, kirjallinen osuus tuli myöhemmin. Kolmannesta ryhmästä osa oli käynyt Pride-valmennuksen, joten he kokivat olevansa perillä työn vaatimuksista. Kolmas ryhmä ei tuonut esille havainnointiin tai perehdytykseen liittyviä tarpeita. Yksi vastaajista kuitenkin mainitsi, että uusien kriisiperhehoitajiksi ryhtyvien henkilöiden perehdyttäminen on erittäin tärkeää.

#### 6.4 Sosiaalityöntekijältä saatu tuki ja tuen tarve

Sosiaalityöntekijöiden antaman tuen laajuudesta oltiin eri mieltä. Ryhmien vastaukset vaihtelivat paljon, osa koki saavansa tukea ja toisten mielestä tuki oli vähäistä. Ryhmät kaipasivat kuulluksi tulemistä, apua ongelmatilanteissa ja tietoa lapsista sekä heidän taustoistaan. Selkeästi tuotiin esille se, että sosiaalityöntekijän toivottiin pitävän kriisiperhehoitajan puolta.

Ensimmäisen ryhmän vastauksista käy ilmi, että yksi kokee, ettei ole saanut minkäänlaista tukea sosiaalityöntekijältään, muut kokevat saaneensa tukea. Ensimmäisen ryhmän vastaajat toivovat sosiaalityöntekijältä parempaa perehtyneisyyttä lapsen tilanteeseen ja että kriisiperhehoitajalle annettaisiin enemmän tietoa sovitusta ja suunnitelluista asioista. Ensimmäinen ryhmä toivoi sosiaalityöntekijän apua ongelmatilanteisiin ja rajaamiseen.

Toisen ryhmän vastaajista kaikki kokivat saaneensa sosiaalityöntekijältä tukea. He halusivat enemmän tietoa lapsista ja heidän taustoistaan. Yksi tämän ryhmän jäsenistä toivoi, että sosiaalityöntekijä tekisi enemmän yhteistyötä lapsen verkoston jäsenten kanssa. Lisäksi tämän ryhmän jäsenet selkeästi toivat esille toiveen, että sosiaalityöntekijä pitäisi heidän puoliaan.

Millaista tukea saat?
<ul style="list-style-type: none"> <li>• keskustelua</li> <li>• mielipiteitä</li> <li>• tietoa lapsesta</li> <li>• tukea puhelimitse tai sähköpostitse</li> </ul>

KUVIO 7. Sosiaalityöntekijältä saatu tuki

Millaista tukea haluaisit?
<ul style="list-style-type: none"> <li>• kuulluksi tulemista</li> <li>• ongelmiin puuttumista</li> <li>• asioiden rajaamista</li> <li>• aikaa</li> <li>• neuvoja</li> <li>• tukea työhön</li> <li>• vahvistusta havainnoille</li> </ul>

KUVIO 8. Tuki, jota halutaan sosiaalityöntekijältä

Kolmannen ryhmän vastaajat eivät kokeneet saaneensa sosiaalityöntekijältä tukea, yksi vastaajista pohti, että hän ei mahdollisesti ole sitä osannut pyytääkään. Heidän vastauksissaan pohdittiin sosiaalityöntekijän ja sosiaaliohjaajan välistä työnjakoa, ryhmän mielestä sosiaalityöntekijöiden yhteydenpito on vähentynyt sosiaaliohjaajien tulon myötä. Sosiaalityöntekijältä toivotaan aloitteellisuutta yhteydenpidossa kriisiperhehoitajien kanssa, toiveena oli, että oma sosiaalityöntekijä olisi paremmin tavoitettavissa.

Kaikkien ryhmien vastaajat kaipasivat sosiaalityöntekijältään aikaa heidän kuuntelemiseen ja kuulluksi tulemiseen. Tiedon kulkua kritisoitiin ja koettiin, että kriisiperhehoitajan kuulluksi tuleminen on välillä ongelmallista. Kriisiperhehoitajat kokivat, että he olisivat kaivanneet enemmän tukea hankalien vanhempien kanssa, tilanteissa, joissa lapsella on ongelmakäyttäytymistä sekä myös asioiden hoitamisessa avoimuuden kanssa.

### 6.5 Sosiaaliohjaajalta saatu tuki ja tuen tarve

Sosiaaliohjaajan antaman tuen katsottiin olevan helposti tavoitettavaa, näin vastasivat kaikki vastaajat. Koettiin myös, että sosiaaliohjaaja oli helpommin tavoitettavissa kuin sosiaalityöntekijä. Ensimmäisen ryhmän mielestä sosiaaliohjaaja ymmärtää hyvin lapsen tilanteen ja huomioi kriisiperhehoitajaa.

Millaista tukea saat?	Millaista tukea haluaisit?
<ul style="list-style-type: none"> <li>• tuki kohdistuu lähinnä lapseen</li> <li>• keskustelua</li> <li>• apua havaintolomakkeen täyttöön</li> <li>• kohtaamista työn äärellä</li> <li>• helppo tavoittaa</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• yhdessä pohtimista</li> <li>• palautetta havainnoinnista</li> <li>• kuuntelua</li> <li>• luottamusta</li> <li>• hän voisi tehdä lasten kanssa jotain, eikä vain keskustella</li> </ul>

KUVIO 9. Sosiaaliohjaajalta saatu Tuki

KUVIO 10. Tuki, jota halutaan sosiaaliohjaajalta

Toisen ryhmän mielestä sosiaaliohjaajalta saatu tuki on ruohonjuuritasolla olevaa kohtaamista työn äärellä, mutta tuki kohdistuu lähinnä lapseen. Sosiaaliohjaajalta kaivattiin yhteistä pohtimista ja asioiden eteenpäin vientiä sekä tukea arkeen ja havaintojen tekemiseen. Toisen ryhmän vastaajista kaksi toi esille havainnoinnin sekä havainnointilomakkeen täytön, näissä ovat kokeneet saavansa sosiaaliohjaajalta apua ja tukea.



Kolmannesta ryhmästä osa toivoi, että sosiaalihjaaja olisi pelkästään tukemassa sijoitettua lasta ja että hän voisi myös tehdä jotakin lapsen kanssa, eikä ainoastaan keskustella lapsen kanssaan hänen huoneessaan. Sosiaalihjaaja voisi viedä lapsen elokuviin, uimaan tai ulkoilemaan, hän voisi keskustella lapsen kanssa ja näin samalla luoda häneen luottamuksellisen suhteen. Kriisiperhehoitajat toivoivat, että sosiaalihjaaja kertoisi myös hänelle, miten tapaaminen lapsen kanssa on sujunut ja toivotaanko esimerkiksi häneltä jotain. Yksi vastaajista esitti toiveen, että sosiaalihjaaja olisi kiinnostuneempi perhehoitajan tekemästä työstä ja arvostaisi sitä enemmän. Kolmannessa ryhmässä tuotiin myös esille kokemus, ettei sosiaalihjaaja ottanut tarpeeksi huomioon kriisiperhehoitajan omaa elämää ja perhettä.

#### 6.6 Sosiaalityöntekijän tai sosiaalihjaajan tavoittaminen virka-ajan ulkopuolella

Sosiaalityöntekijän tai sosiaalihjaajan tavoittamista virka-ajan ulkopuolella pidettiin tarpeellisena, varsinkin, jos ympärivuorokautinen päivystys tulee kriisiperhehoitajille. Silloin toivottiin, että jompikumpi päivystää. Päivystystä toivottiin myös perjantaisin tehtyihin sijoituksiin ja näihin sijoituksiin toivottiin sosiaalityöntekijän tai sosiaalihjaajan tukea seuraavaksi viikonlopuksi.

TAULUKKO 4. Sosiaalityöntekijän tai sosiaalihjaajan tavoittaminen virka-ajan ulkopuolella

N = 14	Kyllä	Ei	Ei osaa sanoa
Ryhmä 1.	4	1	
Ryhmä 2.	4	1	1
Ryhmä 3.	2	1	

Viimeisen vuoden aikana jokaisella ryhmällä olisi ollut jonkin verran tarvetta sosiaalityöntekijän tai -ohjaajan tukeen virka-ajan ulkopuolella. Kolmas ryhmä oli sitä mieltä, että tukea olisi tarvinnut lähinnä viikonloppuisin.

Kyselylomakkeen kahdeksannessa kysymyksessä haluttiin tarkentaa, mihin tukitarpeisiin kriisiperhehoitajat eivät ole saaneet sosiaalityöntekijältä tai –ohjaajalta sellaista apua, kuin olisivat odottaneet tai toivoneet.

Ensimmäisen ryhmän vastaajista kaksi koki saaneensa apua ja tukea sitä tarvitessaan. Muiden vastuksista tuli ilmi, että he olisivat kaivanneet enemmän tukea hankalien vanhempien rajaamisessa tai lapsen ongelmallisen käyttäytymisen ymmärtämisessä ja sen kanssa pärjäämisessä. Osa ensimmäisen ryhmän vastaajista toivoi, että sosiaaliohjaaja tai –työntekijä hoitaisi yhteistyön avopuolen kanssa.

Toisen ryhmän vastaajat toivat tässä kohtaa esille tiedonkulun puutteet, esimerkkinä mainittiin neuvottelu, jossa kriisiperhehoitaja ei ollut ollut paikalla ja neuvottelussa sovituista asioista ei kriisiperhehoitajaa informoitu. Haasteellisiksi ryhmä koki myös lapsen sijoituksen alkuvaiheen tiedonsaannin sekä lapsen jatkon suunnittelun, kriisiperhehoitajat eivät kokeneet tulleen kuulluksi edellä mainituissa tilanteissa.

Kolmas ryhmä oli vastauksissaan kriittinen, yksi vastaajista oli sitä mieltä, että perusvuorovaikutuksessa ollaan liikaa eri puolilla. Ryhmän vastauksissa tuotiin myös ilmi ajatus, että sosiaalityöntekijä ja –sosiaaliohjaaja valvovat liikaa toimeksiantajan etuja kriisiperhehoitajaa kuulematta.

## 6.7 Kriisiperhehoitajan osuus lapsen ja perheen elämäntilanteen arviointitiimissä

Toinen tutkimustehtävämme oli tutkia mikä on kriisiperhehoitajan osuus lapsen ja perheen elämäntilanteen arviointitiimissä ja tätä piti myös tarkastella kriisiperhehoitajan näkökulmasta. Tulimme siihen tulokseen, että kriisiperhehoitajat eivät kaikki kokeneet kuuluvansa lapsen ja perheen elämäntilanteen arviointitiimiin. Kriisiperhehoitajilla oli myös tietämättömyyttä siitä, mitä kaikkea kuului lapsen ja perheen elämäntilanteen arvioimiseen ja he toivoivatkin saavansa tästä lisää tietoa. Iso osa kriisiperhehoitajista koki olevansa tärkeä osa tässä tiimissä, mutta hekin olivat epävarmoja osuudestaan lapsen ja perheen elämäntilanteen arviointitiimissä.

Lapsen elämäntilanteen arviointitiimi.	Mitä kuuluu lapsen elämäntilanteen arviointiin?
<ul style="list-style-type: none"> <li>• Osa kriisiperhehoitajista tunsivat olevansa tärkeä osa tiimissä.</li> <li>• Oli myös paljon kriisiperhehoitajia, jotka eivät kuuluneet mielestään tiimiin.</li> <li>• Onko kriisiperhehoitajan mielipiteillä merkitystä, pohtii osa vastaajista.</li> <li>• Kriisiperhehoitaja on vanhempien lisäksi ainoa, joka tuntee lapsen.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Kriisiperhehoitajilla oli tietämättömyyttä mitä kaikkea kuuluu lapsen elämäntilanteen arviointiin.</li> <li>• Tähän toivottiin lisää tietoa.</li> </ul>

KUVIO 11. Kriisiperhehoitajan osuus lapsen elämäntilanteen arviointitiimissä

Ensimmäisen ryhmän eli alle vuoden työskennelleet kriisiperhehoitajat kokivat olevansa erittäin tärkeä osa lapsen elämäntilanteen arviointitiimiä. He toivat myös esille, että lapsen kanssa asuminen antaa heille paljon tietoa lapsesta ja hänen perheestään.

Toisen ryhmän kriisiperhehoitajat kokivat oman osuutensa lapsen elämäntilanteen arviointitiimissä tärkeäksi ja merkitykselliseksi. Tämän ryhmän yksi jäsen toi ilmi, että mielipiteitä kysytään joskus ajoissa, joskus liian myöhään, eli niiden merkitystä päätöksentekoon pohdittiin.

Kolmannessa ryhmässä koettiin, että heitä ei mielletä osaksi lapsen elämäntilanteen arviointitiimiä. Heidän mielestään heidän ammattitaitoaan ei hyödynnetä tarpeeksi, he toivoivatkin, että lapsen elämäntilanteen arvioinnin yhteenvetoa käsiteltäisiin heidän kanssaan. Yksi vastaajista toi esiin sen, että hän haluaisi tietää, miltä osin hänen tuottamansa havainnointilomakkeen sisältöä tallennetaan lapsen asiakastietoihin.

TAULUKKO 5. Kriisiperhehoitaja kokee osuutensa lapsen elämäntilanteen arviointitiimissä

N = 14	Erittäin tärkeäksi	Tärkeäksi	Ei tunne olevansa osa tiimiä
Ryhmä 1.	4	1	
Ryhmä 2.	3	2	1
Ryhmä 3.			3

Kysyttäessä, onko kriisiperhehoitajilla ehdotuksia siitä, miten he voisivat osallistua lapsen ja perheen tilanteen arviointiin, ei heiltä tullut juuri ehdotuksia. Toisesta ryhmästä yksi ehdotti ennen varsinaista neuvottelua pidettävää viranomaistapaamista ja vasta tämän jälkeen tapahtuvaa perhetapaamista, jossa vanhemmatkin ovat mukana. Jälkimmäisessä tapaamisessa kriisiperhehoitaja ei olisi osallisena. Kolmas ryhmä toivoi, että heitä kuultaisiin enemmän ja heidät otettaisiin paremmin huomioon työskentelyn yhtenä osapuolena.

#### 6.8 Havainnointiaineiston merkitys

Kysyttäessä ovatko kriisiperhehoitajat kokeneet, että heidän tuottamansa havainnointiaineisto lapsen elämästä ja perhesuhteista on ollut merkityksellistä muun muassa lapsen tulevaa sijoittumista ajatellen, vastaukset vaihtelivat aika paljon.

Ensimmäisen ryhmän vastauksista tulee selkeästi ilmi lyhyt toiminta-aika, he eivät vielä ole ehtineet pitkäkestoisesti seurata omien havaintojensa vaikuttavuutta. Ensimmäisen ryhmän mielestä havaintojen tekeminen on kuitenkin tärkeä osa heidän työtänsä, tosin esimerkkilomaketta kaivataan eli mitä kaikkea lapsen elämästä voi tai pitää huomioida.

Toinen ryhmä koki havainnointiaineiston tuottamisen tärkeäksi, sitä he eivät tosin osanneet sanoa, onko sillä merkitystä lapsen tulevalle sijoittumiselle. Tärkeäksi koettiin se, että lapsen elämästä sijoituksen ajalta löytyy tietoa, ”ettei se ole musta aukko lapsen elämässä,” kuten eräs vastaajista tiivistä.

Kolmannessa ryhmässä vastaukset poikkesivat toisistaan. Yksi koki havainointilomakkeen täyttämisen turhana. Toisen mielestä tuotetulla havainnointiaineistolla on ollut joissain tapauksissa merkitystä ja kolmas huomioi myös sen seikan, että havainnointiaineistoa voi tarvita myöhemminkin, mikäli joutuu esimerkiksi käräjäoikeuteen todistajaksi lapsen asioihin liittyvissä käsittelyissä. Etenkin omaan perheeseen palaavan lapsen kohdalla havainnointiaineiston merkitys koettiin pieneksi kun taas sijaisperheeseen sijoittuvan lapsen kohdalla havainnointiaineisto koettiin merkityksellisemmäksi.

### 6.9 Kriisiperhehoitajilta tulleita ajatuksia ja toiveita

Viimeisenä kysymyksenämme kysyimme kriisiperhehoitajilta, onko heillä jotain työhönsä liittyvää mitä haluaisivat tuoda esille. Sana oli vapaa.

Ensimmäisen ryhmän vastaajilla oli useita toiveita ja ajatuksia. He toivoivat, että kriisiperhetyössä olisi selkeät linjaukset, esimerkiksi lapsen vanhempien tapaamisajankohdista, paikoista ja ajoista. Toisen ryhmän ajatukset ja toiveet olivat tässä kohden samanlaiset. Ensimmäinen ryhmä toivoi lisäksi parannusta palkkaukseen ja nykyisen toimeksiantosopimuksen muuttamista työsuhteeksi. Yksi vastaajista toivoi työohjauksen kehittämistä, nykyisellään työnohjaus ei vastaa tarvetta vastaajan mielestä.

Toisessa ryhmässä yksi vastaajista toi esille toiveen, että kriisiperheen omaa yksityisyyttä myös suojeltaisi, eli rajoja omalle toiminnalleen. Avoimuus ja rehellisyys olivat asioita, joita toivottiin. Yksi vastaajista toivoi suurempaa palautetta itselleen kriisiperhehoitajana.

Kolmas ryhmä toivoi, että kriisiperhehoitoa kehitettäisi perhehoidon ominaislaatu huomioiden. Tuotiin esille perheessä tapahtuvat hoidon erot, verrattuna laitoshoitoon ja toivottiin, että laitoksessa käytössä olevia tapoja ei tuotaisi perheisiin. Kaiken kaikkiaan kolmas ryhmä toivoi luottamusta omille toimilleen ja työlleen, he kokevat olevansa suuressa vastuussa tehdessään töitä ympärivuorokautisesti.

Kriisiperhehoitajien mielestä heillä ei ole riittävästi tietoa lapsen olemassa olevista verkostoista ja he toivoivat siihen muutosta. He toivoivat tietoa lapsen sukulaisista, muista tärkeistä ihmisistä, kuten kavereista. Kysyttäessä millaista tietoa tarvitaan lisää, ryhmä kolme toi esille lapsen lähiverkoston. He toivoivat siitä enemmän tietoa ja nimenomaan tietoa siitä, kehen lapsi saa olla yhteydessä ja kehen ei. Erityisesti sijoituksen alkuvaiheessa lapsen arjesta ja asuinolosuhteista ei ole riittävästi tietoa saatavilla. Kriisiperhehoitajat kokivat, että lapsen sijoittuminen kriisiperheeseen helpottuisi mikäli arjessa olisi kotoa tutut elementit turvana.

Yhteenvetona voisi todeta, että kriisiperhehoitajat toivoivat parempaa suunnitelmallisuutta työhönsä ja työnohjauksen. Työhön liittyviä säännöksiä haluttiin selkeyttää ja tiedon saantia toivottiin sujuvammaksi. Kriisiperhehoitajat toivoivat työlleen arvostusta ja luottamusta omaan ammattitaitoonsa. Kriisiperhetyön kehittämisessä toivotaan perhehoitajien huomioimista, muun muassa palkkauksen, työsuhteen ja vapaapäivien sekä lomien osalta

## 7 JOHTOPÄÄTÖKSET

### 7.1 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Kyselyn tuloksia arvioimme mahdollisimman rehellisesti. Jokaisen kriisiperhehoitajan vastaukset luimme huolella yhdessä ja erikseen sekä teimme niistä analyysit ilman, että vastaajaa tunnistaa työstämme. Otimme huomioon vastaajien kokemukset ja heidän mielipiteet työstänsä. Toimimme vastuullisesti ja eettisesti, emmekä tehneet omia tulkintoja. Pyrimme kuvaamaan kyselyn vastaukset mahdollisimman selkeästi ja tarkasti. Löysimme kyselystämme uutta tietoa kriisiperhehoitajien tuen ja koulutuksen tarpeesta sekä saimme selville miten kriisiperhehoitajat kokevat osuutensa lapsen elämäntilanteen arviointitilimissä. Tutkimuksessamme tulee esille kriisiperhehoitajan oma ääni, sekä työhön liittyvä ammatillinen kokemus.

Opinnäytetyöhömmme liittyvään kyselyyn vastaaminen oli kriisiperhehoitajille vapaaehtoista, valitettavasti emme saaneet kaikkien kriisiperhehoitajien ääntä kuuluville. Aikaisempaa tutkimustietoa aiheesta ei löytynyt, joten sellaista emme voineet tutkimuksessamme käyttää ja se osaltaan vaikeutti tutkimustamme. Tästä syystä painotammekin tutkimuksemme käytännön kokemusta. Tutkimusmenetelmänä kysely toimi hyvin, vaikka se ei kannustanut kaikkia kriisiperhehoitajia vastaamaan siihen.

Toteutimme kyselyn sähköpostitse. Kyselyyn liittyvän saatekirjeen kirjoitimme itse, mutta sen sekä kysymyslomakkeen lähetti kriisiperhehoitajille työelämätahon yhteyshenkilömmme, kriisiperhetoiminnan sosiaaliohjaaja. Epäilemme, että se todennäköisesti myös osaltaan rajoitti kyselyyn vastaamista. Pohdimme, että luulivatko kriisiperhehoitajat, että vastaukset menisivät kriisiperhetoiminnan kautta, eivätkä suoraan opinnäytetyön tekijöille.

Mietittäessämme aineiston riittävyttä, tulimme siihen tulokseen, että kun noin puolet kriisiperhehoitajista vastasivat kyselyyn, saimme tutkimukseemme riittävästi aineistoa. Koimme saaneemme vastaukset tutkimuskysymyksiimme. Kriisiperhehoitajat vastasivat jokaiseen kysymykseemme huolellisesti, joten puuttuvia vastauksia ei ollut.

Tutkimuksen luotettavuutta lisäsi myös se, että kriisiperhehoitajat vastasivat kysymyksiin täsmällisesti ja näin emme voineet tulkita niitä väärin.

Kriisiperhehoidon kehittämistarpeita pohdittaessa, opinnäytetyömme tuloksia ei kuitenkaan voi yleistää koskemaan kaikkia kriisiperhetyötä tekeviä henkilöitä, johtuen vastaajakadosta. Opinnäytetyömme anti voi kuitenkin toimia ponnahduslautana uudelle ja laajemmalle selvitykselle.

## 7.2 Haasteet kriisiperhetoiminnan kehittämiseksi

Johtopäätöksiin vaikuttavat yleensä aikaisemmat tutkimukset aiheesta, joihin on helppo verrata omaa tutkimusta. Aikaisempia tutkimuksia ei ollut, joten teimme päätelmät tutkimuksestamme kyselymme perusteella. Tulimme siihen tulokseen, että tutkimukselamme saimme tärkeää tietoa kriisiperhetoiminnan kehittämiseen.

Tutkimuksen tuloksista voimme päätellä, että kolmasosa tutkimukseen osallistuvista kriisiperhehoitajista eivät kokeneet olevansa osa lapsen elämäntilanteen arviointitiimiä. Heidän mielestään he havainnoivat lapsia, eivätkä arvioineet ja tähän he halusivat muutosta. Heillä on tunne, ettei heidän ammattitaitoaan arvosteta tarpeeksi ja he toivoivat, että tähän asiaan kriisiperhetoiminnassa kiinnitettäisiin huomiota. Kriisiperhehoitajien mielestä heidän mielipiteitensä ei kuulla tarpeeksi lapsen elämäntilanteen arvioimisessa, eikä heiltä pyydetä arviota, kun lapsen elämäntilanteesta tehdään yhteenvetoa.

Työskentely kriisiperhehoidossa on muuttunut vuosien varrella ja se tulee etenkin esille kolmosryhmän vastauksista. Lapsen elämäntilanteen kartoitustyöskentely ja havainnointi on tullut vasta viime vuosina osaksi kriisiperhetyötä.

Puolet henkilöistä, jotka toimivat kriisiperhehoitajana, kokivat osuutensa lapsen elämäntilanteen arviointitiimissä erittäin tärkeäksi. Heitä on omasta mielestään kuunneltu ja heidän mielipiteensä on otettu huomioon. Osa kuitenkin piti lapsen elämäntilanteen arviointia enemmänkin sosiaalityöntekijän ja – ohjaajan työnä.



Lapsen havainnointi oli monen kyselyyn vastanneen kriisiperhehoitajan mielestä haasteellista, ja yli puolet heistä toivoikin siihen lisää koulutusta. Kauemmin työskennelleet olivat jo oppineet havainnoimaan lasta ja he olivatkin saaneet siihen koulutusta, joten he eivät tunteneet enää tarvetta siihen. Kriisiperhehoitajat, jotka olivat työskennelleet alle vuoden, toivat selkeästi toiveen havainnointiin liittyvään koulutukseen ja toivoivat siihen järjestettävän useammankin koulutuspäivän.

Työhön ja työhön liittyvään havainnoinnin perehdyttämiseen pitäisi kiinnittää enemmän huomiota. Tapaamisia ennen ja jälkeen työn aloittamisen, tulisi noudattaa kriisiperhehoitajan perehdyttämisohjelman (Liite 4.) mukaisesti. Näin työstä kiinnostuneet saisivat työn luonteesta paremman kuvan. Tutkimustamme tehdessä saimme selville, että käytännössä perehdyttämisohjelmasta käydään läpi noin puolet ja se osaltaan voi vaikuttaa esimerkiksi kriisiperhehoitajan työn sopeutumiseen ja lasten havainnoimiseen.

Kriisiperhetoiminnan kehittämiseksi olisi tärkeää ottaa huomioon kriisiperhehoitajien mielipiteet ja toiveet heidän työnsä kehittämiseen, kriisiperhehoitajien työtä tulisi kehittää yhdessä heidän kanssaan ja heitä kuullen. Kriisiperhetoiminnan kehittämisen suurin haaste on kriisiperhehoitajien suuri vaihtuvuus, jota voisi vähentää esimerkiksi työsuhteen muutoksella. Tämä tuli myös kyselyssämme esille, kuin myös kriisiperhehoitajien vapaa-ajan tarve.

Kohti lastensuojelun vaikuttavaa ja jäsentynyttä työotetta (Mäkeläinen 2003) on sosiaalivirastossa toteutetun kehittämishankkeen loppuraportti. Loppuraportissa on todettu, että jo vajaa kymmenen vuotta sitten, on pohdittu lastensuojelun työntekijöiden jaksamista:

Raskaassa lastensuojelussa työskenteleminen vaatii erityistä panostamista työntekijöiden jaksamiseen. Uusien työntekijöiden lisäksi tulee panostaa myös pitkäaikaisten työntekijöiden jaksamiseen. (Mäkeläinen 2003, 17.)

Kyselystä saatujen vastausten perusteella on vaikea tehdä yleistystä, koska kaikki kriisiperhehoitajana toimivat henkilöt eivät vastanneet kyselyyn. Oletamme, että kysely kuitenkin tavoitti kaikki kriisiperhehoitajat tai ainakin he kaikki saivat sen sähköposteihinsa. Olisimmeko saaneet enemmän vastauksia, jos olisimme itse lähettäneet kyselyn kriisiperhehoitajille, tämä jäi meitä vielä mietityttämään. Näin jälkikäteen ajatellen se olisi ollut parempi vaihtoehto. Olisimme voineet myös saatekirjeessä kertoa tarkemmin

opinnäytetyöstämme ja siihen liittyvästä kyselystä. Tutkimuksemme avulla kriisiperhehoitajilla oli mahdollisuus saada äänensä kuuluviin, koskien heidän koulutuksen ja tuen tarvettaan.

## 8 POHDINTA

Opinnäytetyö prosessi kesti koko opintojen ajan. Mukaan mahtui myös hetkiä jolloin innostus ja aikaansaaminen eivät olleet tasapainossa. Näin jälkikäteen arvioituna opinnäytetyön tekeminen prosessina on ollut hyvin opettavainen monessa suhteessa, kärsivällisyys, sovittelutaidot ja organisointi ovat varmasti sosionominakin hyödyllisiä ominaisuuksia. Tehdessämme opinnäytetyötämme parityönä, totesimme tiimityöskentelytaitojemme kehittyvän tutkimuksen edistymisen myötä. Näin jälkikäteen arvioituna suurin haasteemme oli kysymysten asettelu ja kyselylomakkeen laatiminen, saimme sitä tietoa mitä tarvitsimme, mutta aina on kehittämisen varaa. Haasteena koimme myös sen, että aiheesta ei ollut aikaisempia tutkimuksia, joihin omaa työtämme olisi voinut peilata.

Tutkimustyön edetessä, pohdimme oman jaksamisemme lisäksi kriisiperhehoitajien jaksamista. Pohdimme olisiko kriisiperhehoitajien työssä jaksamiseen paneuduttava tarkemmin? Tässä olisi etuna tieto lähtövaihtuvuudesta ja niiden syistä.

Kriisiperhehoitajien viihtyminen työssään on parasta mainosta vielä melko uudelle toimintamuodolle lasten sijaishuollossa, joka kasvaa ja kehittyy jatkuvasti. Työssä olevien kriisiperhehoitajien työtä tulee tukea ja heidän toiveitaan tulee kuunnella, he ovat isossa osassa kertoessaan ja kehittäessään omaa työtään eteenpäin. Kriisiperhehoitajalta usein kysytäänkin mikä on kriisiperhehoitaja, mitä hän tekee ja missä. Vastatessaan näihin kysymyksiin, he osaltaan tekevät työtään tunnetuksi ja parhaitenhan sen tekee työhönsä tyytyväinen kriisiperhehoitaja.

Ammatillisesti tutustuminen kriisiperhetoimintaan ja lastensuojeluun omana alanaan, on antanut paljon, etenkin toiselle meistä, jonka pitkään työuraan ei lapsi – ja nuorisotyö ole kuulunut. Uusi aluevaltaus on herättänyt mielenkiinnon lastensuojelutyötä kohtaan. Lastensuojelun työkenttä on hyvin laaja ja moninainen, opiskelijan näkökulmasta asiantuntijaluonnoitsijoilta saa aina paljon ja rekrytointiakin ajatellenkin se olisi kannatettava ajatus.

Toinen meistä työskentelee kriisiperhehoitajana ja olimme sitä mieltä, että hän ei osallistuisi kyselyyn, välttääksemme omia tulkintoja tutkimuksessamme. Halusimme kriisi-

perhehoitajien äänen kuuluviin ja halusimme tehdä sen ainoastaan sellaisten henkilöiden vastauksista, jotka eivät ole opinnäytetyössämme tutkijoina. Tämä herätti meissä myös paljon pohdintaa, onko eettisesti oikein tutkia myös tutkijan omaa mielipidettä, joten jätimme kriisiperhehoitajana työskentelevän opiskelijan tutkijan rooliin.

Kriisiperhehoitajana työskentelevä sai mahdollisuuden tutustua työhönsä eri näkökulmasta ja tarkastella omaa työtänsä erilaisesta roolista, joka oli erittäin mielekästä ja antoisaa. Ammatillisesti tämä oli mielenkiintoinen tutkimus, kriisiperhehoitajan työhön sai tätä kautta uutta tietoa ja kiinnostavaa oli huomata, kuinka muut kriisiperhehoitajat näkivät oman työnsä.

Valitettavaa oli todeta, että kaikki kriisiperhehoitajat eivät vastanneet kyselyymme, joutuiko se ajan vai kiinnostuksen puutteesta, se ei meille selvinnyt. Olisimme toivoneet mahdollisimman monen vastaavan meidän kyselyymme ja näin olisimme saaneet heidän kaikkien mielipiteet heidän tuen ja koulutuksen tarpeesta. Mielenkiintoista olisi ollut myös huomata, miten he kokevat osuutensa lapsen elämäntilanteen kartoituksessa, joka on melko uutta kriisiperhetoiminnassa.

Ehdotuksemme onkin, että samasta aihepiiristä voisi tehdä toisen opinnäytetyön. Kriisiperhetoiminnan kehittämispäivien yhteyteen, voisi myös liittää esimerkiksi Webpropol-kyselyn, jonka tavoitteena voisi olla selvittää, mitä tukea kriisiperhehoitajat tarvitsevat. Säännöllisen kyselyn avulla työn kehittäminen ja kriisiperhehoitajien mukaan saaminen kehittämistyöhön olisi helpompaa. Olemme olleet tässä kohdin niin sanottuja tienraivaajia ja toivomme, että tulevat sosionomiopiskelijat tarttuvat aiheeseen ja tutustuvat kriisiperhetoimintaan.

## LÄHTEET

- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Vastapaino. Tampere.
- Helminen, Marja-Liisa & Iso-Heiniemi, Mari 1999. Vanhemmuuden roolikartta. Käyttäjän opas. Helsinki. Suomen Kuntaliitto.
- Helsingin kaupunki 2010 a. Tiedote. Sosiaalivirasto. Lapsiperheiden palveluiden vastuualue. Sijaishuolto/ perhehuolto. Tiedote 9.8.2010.
- Helsingin kaupunki 2010 b. Kriisiperhetoiminnan toimintakaavio. Tuloste tekijän hallussa.
- Helsingin kaupunki 2011 a. Avoimen työpaikan tiedot. <https://www.erekryhelsinki.fi/>.
- Helsingin kaupunki 2011 b. Lapsen elämäntilanteen kartoitus (LEK), esite. Tuloste tekijän hallussa.
- Helsingin kaupunki 2011 c. Helsingin kaupungin sosiaaliviraston perhehoidon palkkiot ja korvaukset 1.1.2011.
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2004. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Holappa, Anne 2009. Informaatiolukutaidon luento Diakonia-ammattikorkeakoulussa 29.4.2009. Helsinki. Luentomateriaali tekijän hallussa.
- Isoniemi; Sami 2011. Minun tarinani; vanhempi rikoskonstaapeli Sami Isoniemi, Vaasan poliisilaitos. Julkaisussa Ritva, Uhinki, & Aila, Uhinki (toim.) Anna nuorelle tulevaisuus – ettei kukaan syrjäydy. Turun lapsi- ja nuorisokeskuksen julkaisuja 2/ 2011. Turku: Turun yliopisto. [http://www.utu.fi/cyri/Anna\\_nuorelle\\_tulevaisuus\\_julkaisu.pdf](http://www.utu.fi/cyri/Anna_nuorelle_tulevaisuus_julkaisu.pdf).
- Juvakka, Essi 2000. Omalla tavallani äiti. Tarja, 32 v. Helsinki: WSOY. 129–131.
- Juvakka, Essi 2005. Riittävän hyvä riittää. Teoksessa Jaana Syrjälä (toim.) Vahva vanhemmuus. Paras tuki nuoren kasvuun. Helsinki: Väestöliitto, 21–28.
- Kaimola, Kari 2005. Koti terveen itsetunnon harjoittelukenttänä. Teoksessa Jaana Syrjälä (toim.) Vahva vanhemmuus. Paras tuki nuoren kasvuun. Helsinki: Väestöliitto, 11–15.
- Kekkonen, Marjatta 2004. Vanhemmuutta etsimässä ja tukemassa. Lapsiperheiden peruspalveluiden kehittäminen. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus STAKES. Raportteja 281. Helsinki.

Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 1983/ 361. 8.4.1983. Viitattu 20.1.2012.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1983/19830361>

Lastensuojelulaki 2007/ 417. 13.4.2007. Viitattu 6.11.2011.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto i.a. Vanhempainnetti. Vanhemmuus ja kasvatus.

Olenko riittävä vanhempana. Viitattu 23.1.2012.

[http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/vanhemmuus\\_ja\\_kasvatus/vanhemmaksi\\_kasvu/olenko\\_riittava\\_vanhempana/](http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/vanhemmuus_ja_kasvatus/vanhemmaksi_kasvu/olenko_riittava_vanhempana/).

Mantila, Ritva; Mikkonen, Marjo & Väinölä, LeenaMaaria (toim.) 2008. Onnistuneen sijoituksen siltaa rakentamassa. Lastensuojelun perhehoidon käsikirja.

Helsingin kaupunki: Sosiaalivirasto. Oppaita ja julkaisuja 2008:6. Viitattu 23.1.2012.

[http://www.hel.fi/wps/wcm/connect/f110be804a176e1293d8fb3d8d1d4668/08\\_06\\_onnistuneen\\_sijoituksen\\_silta.pdf?MOD=AJPERES](http://www.hel.fi/wps/wcm/connect/f110be804a176e1293d8fb3d8d1d4668/08_06_onnistuneen_sijoituksen_silta.pdf?MOD=AJPERES).

Möller, Sointu 2004. Sattumista suunnitelmallisuuteen. Lapsen elämäntilanteen kartoit-  
tus lastensuojelussa. Pesäpuun opas- ja käsikirjat 1/2004. Jyväskylä: Kopi-  
jyvä.

Mäkeläinen: Pia 2003. Kohti lastensuojelun vaikuttavaa ja jäsentynyttä työtettä.

Helsingin kaupungin sosiaalivirasto. Selvityksiä 2003: 8.

[http://www.hel.fi/wps/wcm/connect/3d1530804a176e1e9493fc3d8d1d4668/08\\_loppuraportti.pdf?MOD=AJPERES](http://www.hel.fi/wps/wcm/connect/3d1530804a176e1e9493fc3d8d1d4668/08_loppuraportti.pdf?MOD=AJPERES)

Oikeudenkäymiskaari 2009. 1.1.1734/ 4. 10 luku 14§ muutettu 13.3.2009/ 135. Viitattu 22.12.2011. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1734/17340004>

Oja, Marketta 2008. Kriisiperhetoiminnan kehittäminen. Teoksessa Ritva Mantila,

Marjo Mikkonen & LeenaMaaria Väinölä (toim.). Onnistuneen sijoituksen siltaa rakentamassa. Lastensuojelun perhehoidon käsikirja. Helsingin kaupunki: Sosiaalivirasto. Oppaita ja julkaisuja 2008:6.

Oulun yliopiston kirjasto 2003. Aineiston analyysimenetelmät. Sisällön analyysi.

Viitattu 12.2.1012.

<http://herkules.oulu.fi/isbn9514269608/html/i268466.html>.

Perhehoidon aakkoset 2010. Helsingin kaupunki. Sosiaalivirasto 2010. Perheiden palvelujen julkaisuja ja esitteitä helsinkiläisen lapsen perhehoitajalle. Viitattu 3.9.2010.

<http://www.hel.fi/hki/sosv/fi/Perheiden+palvelut/julkaisut>.

- Perhehoitajalaki 1992/ 312. 3.4.1992. Viitattu 6.11.2011.  
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1992/19920312>
- Pojjula, Soili 2007. Lapsi ja kriisi. Selviytymisen tukeminen. Helsinki: Kirjapaja.
- Rostila, Ilmari 2001. Tavoitelähtöinen sosiaalityö. Voimavarakeskeisen ongelmanratkaisun perusteet. Helsinki: Minerva kustannus oy.
- Saaranen–Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006. KvaliMOTV– Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 12.2.2012.  
[http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L1\\_2.html](http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L1_2.html)
- Sihvo, Päivi 2010. Keskustelu vt. johtavan sosiaalityöntekijä Päivi Sihvon kanssa Kallion virastotalossa Helsingissä 9.6.2010.
- Sinkkonen, Jari & Kalland, Mirjam (toim.) 2001. Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen. Vantaa. WSOY.
- Salo, Saara & Mäkelä Jukka 2007. MIM–vuorovaikutushavainnoinnin käsikirja, ikävuodet 2–8. Helsinki: Gummerus.
- Skinnari, Simo 2000. Pedagoginen rakkaus. Kasvattaja elämän tarkoituksen ja ihmisen arvoituksen äärellä. PS-kustannus. Opetus 2000.
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2011. Lastensuojelua ja perhehoitoa koskevia muutoksia vuosina 2011–2012.  
<http://www.stm.fi/tiedotteet/kuntainfot/kuntainfo/view/1567443#fi>
- Sosiaalihuoltoasetus 1983. 29.6.1983/ 607. Viitattu 22.12.2011.
- Sosiaalihuoltolaki 1982/ 710. 17.9.1981. Viitattu 6.11.2011.  
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1982/19820710>
- Sosiaaliportti 2011. Lastensuojelun käsikirja. Vanhemmuuden roolikartta.  
<http://www.sosiaaliportti.fi/lastensuojelunkasikirja>
- Talvensaari, Tarja 2011. Sosiaaliohjaaja Tarja Talvensaaren sähköpostihaastattelu 30.12.2011.
- Talvensaari, Tarja 2012. Sosiaaliohjaaja Tarja Talvensaaren kanssa käyty sähköpostikeskustelu 13.1.2012.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Uusitalo, Hannu 1991. Tiede, tutkimus ja tutkielma. Johdatus tutkielman maailmaan. Helsinki: Wsoy.

Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymä 1999. Vanhemmuuden roolikartta.

Vanhemmuuden viisi keskeistä osa-aluetta.

[http://www.vslk.fi/index.php?option=com\\_content&view=article&id=10&Itemid=12](http://www.vslk.fi/index.php?option=com_content&view=article&id=10&Itemid=12).



## LIITTEET

## Liite 1. Saatekirje kriisiperhehoitajille

Hei Kriisiperhehoitajat!

14.8.2011

Olemme kaksi sosionomiopiskelijaa Diakonia-ammattikorkeakoulun Helsingin yksiköstä. Teemme opinnäytetyömme sosiaaliviraston kriisiperhehoitoa organisoivaan yksikköön.

Opinnäytetyömme nimi on:

Kriisiperhehoitajan tuen ja koulutuksen tarve sosiaaliviraston lyhytaikaisessa perhehoitossa. Kriisiperhehoitajan osuus lapsen ja perheen elämäntilanteen arviointitilimissä

Työtämme varten keräämme aineistoa Teiltä kriisiperhehoitajilta oheisella kyselylomakkeella. Toivomme, että Teillä olisi aikaa vastata kyselyyn. Olisimme kiitollisia, jos voisitte vastata lauseilla, niin saisimme mahdollisimman hyvän kuvan Teidän ajatuksistanne kriisiperhehoitajan työstä.

Vastaukset tulisi lähettää meidän sähköpostiimme 15.9 mennessä. Mikäli Teillä on jokin kysyttävää kyselyyn liittyen, niin voitte ottaa meihin yhteyttä. Yhteystietomme löytyvät tämän saatekirjeen lopussa.

Vastauksenne käsitellään nimettöminä, eikä mitään tunnistetietoja tule työhömmen tai Helsingin kaupungin tietoon.

Kriisiperhehoidossa työstämme voi tiedustella johtavalta sosiaalityöntekijä Päivi Sihvolta tai sosiaaliohjaaja Tarja Talvensaarelta.

Ystävällisin yhteistyöterveisin:

Birgitta Maanonen

[birgitta.maanonen@student.diak.fi](mailto:birgitta.maanonen@student.diak.fi)

puh: xxxxxxxxxxxxxxxxxxxx

Seija Vorobjeff

[seija.vorobjeff@student.diak.fi](mailto:seija.vorobjeff@student.diak.fi)

puh: xxxxxxxxxxxxxxxxxxxx

## Liite 2. Kyselylomake

1. Kuinka kauan olette toimineet kriisiperhehoitajana?
2. Kuinka monta kriisisijoitusta teillä on ollut?
3. Minkälaisen perehdytyksen saitte työhönne liittyvään havainnointiin?
  - a. Jätttekö kaipaamaan jotain perehdytyksestä?
  - b. Haluatteko kuvailla toiveitanne tämän suhteen tarkemmin?
4. Millaista tukea saatte omalta sosiaalityöntekijältänne?
5. Millaista tukea haluatte omalta sosiaalityöntekijältänne?
6. Millaista tukea saatte omalta sosiaaliohjaajaltanne?
7. Millasta tukea haluatte omalta sosiaaliohjaajaltanne?
8. Millaiseen tukitarpeeseen ette ole saanut vastetta sosiaalityöntekijältä/sosiaaliohjaajalta?
9. Millaisissa tilanteissa sosiaalityöntekijän tai sosiaaliohjaajan tavoittaminen virka-ajan ulkopuolella olisi mielestänne tarpeellista?
  - a. Olisitteko viimeisen vuoden aikana tarvinnut sosiaaliohjaajan tai sosiaalityöntekijän tukea virka-ajan ulkopuolella?
10. Millaisena koette osuutenne lapsen elämäntilanteen arviointitiimissä?
11. Oletteko kokeneet, että tuottamanne havainnointiaineisto lapsen elämästä ja perhesuhteista on ollut merkityksellistä lapsen tulevan sijoittumisen kannalta ajatellen?
12. Kaipaatteko havainnoinnin tueksi lisää koulutusta tai ohjeistusta?
13. Onko teillä riittävästi tietoa lapsen olemassa olevista verkostoista?
  - a. Jos ei, niin millaista tietoa tarvitsette lisää?
14. Lapsen sijoituksen alkuvaiheessa; koetteko että saatte riittävästi tietoa lapsesta, hänen arjestaan ja asuinolosuhteistaan?
15. Onko teillä ehdotuksia miten kriisiperhehoitaja voisi osallistua lapsen ja perheen tilanteen arviointitiimin työskentelyyn?
16. Mitä muuta haluaisitte tuoda esiin liittyen kriisiperhehoitajan työhön?

### Liite 3. Havainnointilomake

Helsingin Sosiaalivirasto/Lapsiperheiden palvelut

Sijaishuolto/Kriisiperhetoiminta

2.10.2009

---

## PERHEKOTISIJOITUKSEN AIKANA TEHDYT HAVAINNOT LAPSESTA:

**Lapsen nimi:**

**Hetu:**

**Sijoitusaika ja -paikka:**

- 1. Fyysinen kehitys ja hyvinvointi** (mm. pituus, paino, sairastelu, yleiskunto, hygienia, vaatetus, hoitoa vaativat sairaudet, allergiat, syöminen, nukkuminen, kastelu, tuhriminen, omasta puhtaudesta huolehtiminen, seksuaalisuus – korostunut vai ikätasoinen, aktiivisuus/passiivisuus, liikunnallisuus, vauvan päivärytmi)
- 2. Psyykkinen kehitys ja hyvinvointi**  
**Tämä kohta avattu havainnointi ohjeessa, täytä ohjeen mukaan** (mm. pääasiallinen mieliala, katsekontakti, syliin rauhoittuminen, empatiakyky, tunteiden ilmaiseminen, pettymysten ja rajoittamisten sieto ja reagointi niihin)
- 3. Sosiaalinen kehitys ja taidot** (mm. vuorovaikutustaidot, suhtautuminen vieraisiin ja tuttuihin, ystävyys-suhteet, rooli ryhmässä ja pärjääminen, toisten huomioiminen, sääntöjen noudattaminen, harrastukset ja kiinnostuksen kohteet vapaa-aikana)
- 4. Päiväkoti tai koulunkäynti** (palaute päiväkodista ja koulusta, läksyjenteko, opillinen menestyminen, erityis-kyvykkyudet ja lahjakkuus tai missä tarvitsee tukea, erityistoimenpiteet; erityisluokka, avustaja, yksityisopetus)
- 5. Lapsen suhde vanhempiinsa ja yhteydenpito** (miten kotilomat toteutuneet, muut tapaamiset, puhelinsoitot, vanhemman suhde lapseen, miten lapsi reagoi yhteydenpitoon)
- 6. Sijoituksen aikana tapahtuneet muutokset lapsen kehityksessä tai käyttäytymisessä** (lapsi tulotilanteessa, miten lapsi muuttui tai kehittyi sijoituksen aikana)
- 7. Lapsen ajatuksia sijoituksesta**

**Päiväys**

**Perhehoitajan allekirjoitus**

---

## Liite 4. Kriisiperhehoitajan perehdytysohjelma

Osaamis- alue	Tavoite sijaisvanhempi ymmärtää ja perehtyy seuraaviin taitoihin:	Miten saavutetaan
Perhe- selvitys- osio	<ul style="list-style-type: none"> <li>• toiminnan peruseri- aatteisiin ja haastei- siin tutustuttaminen</li> <li>• perheen nyky- tilanne, taustat ja soveltuvuus</li> </ul>	<p><b>Perheselvitystapaamiset:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- kaksi tai useampia kotikäyntejä</li> <li>- perheselvityksen menetelmät ja sisällöt</li> </ul> <p>Luettavaksi kotiin 2. tapaamisen jälkeen: Susanna Alakoski: Sikalat</p>
Lapseen liittyvä osaaminen 1	<ul style="list-style-type: none"> <li>• perehdyttäminen perhehoitajan työ- tehtäviin ja kriisisi- joituksen kulkuun</li> <li>• yhteistyö lasten vanhempien kanssa</li> <li>• lapsen kehitys eri ikävaiheissa</li> </ul>	<p><b>1. pienryhmätapaaminen; käsiteltävät asiat ja jaettava materiaali:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- sijoitukset päivystys- ja kriisi- perheisiin/työohje perhe- hoitajille</li> <li>- lapsen tulotiedot -kaavake</li> <li>- akuutin traumaattisen tilanteen jälkeen</li> <li>- kriisiperhesijoituksen tuloneuvottelu</li> <li>- yhteistyö lasten vanhempien kanssa</li> <li>- moniste</li> <li>- havainnointilomake</li> <li>- ohjeita havainnointiin kriisiperheessä</li> <li>- lapsen kehitys ja kehitykselliset viiveet -moniste</li> <li>- lapsen kasvun ja</li> </ul>



Osaamis- alue	Tavoite sijaisvanhempi ymmärtää ja perehtyy seuraaviin taitoihin:	Miten saavutetaan
■ ■ ■		<p>kehityksen vaiheet -kaavio</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- emotionaalisen kaltoin kohtelun muotoja</li> </ul> <p>Lopputehtävä vahvuuskorteilla: Valitse 2 korttia, jotka kuvaavat vahvuuksiasi sijaisvanhempina</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>a)suhteessa lapseen ja</li> <li>b)suhteessa lapsen vanhempaan</li> </ul> <p>Luettavaksi kotiin: Juha Jokinen: Kriisityö huostaanotossa</p>
Lait ja ohjeet	<ul style="list-style-type: none"> <li>• keskeisten lakipykälien tunteminen</li> <li>• sijaisvanhempien työtä säätelevien ohjeiden ja käytäntöjen tunteminen</li> </ul>	<p><b>2. pienryhmätapaaminen; käsiteltävät asiat ja jaettava materiaali:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- lakipaketti, pysyväsuhjeet</li> <li>- lapsen kuulemisesta -moniste</li> <li>- salassapitovelvollisuus</li> <li>- organisaatiokaavio</li> <li>- toimeksiantosopimus</li> <li>- korvaukset ja verotus</li> <li>- ilmoituslomake</li> <li>- maksutiedote</li> <li>- sosiaalipediatriksen yksikön yhteystiedot</li> <li>- rikosrekisteriotteen hakuohje</li> <li>- sosiaalipäivystyksen yhteystiedot</li> </ul> <p>Luettavaksi kotiin: Saara Laiho: Et ole yksin Pikku-Kurre -satukirja ja siihen liittyvä Tiina Holmbergin kirjoittama opaskirja: Lapset ja vanhempien päihdeongelma</p>



Osaamis- alue	Tavoite sijaisvanhempi ymmärtää ja perehtyy seuraaviin taitoihin:	Miten saavutetaan
<p>■ ■</p> <p>Lapseen liittyvä osaaminen 2</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• varhainen vuoro- vaikutus ja kiintymys- suhdeteoria</li> </ul>	<p><b>3. pienryhmätapaaminen; käsiteltävät asiat ja jaettava materiaali:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Kiinnittymisen mallit -moniste</li> <li>- Kehitykseen liittyvät kiintymyssuhteen mallit (Hughes)</li> <li>- Vaurioituneen kiintymyssuhteen yleisiä oireita (Hughes)</li> <li>- Ohjeita kasvattajalle kiintymys- suhteen rakentamiseksi (Hughes)</li> <li>- Miten psykoterapian keinoin voidaan auttaa lapsia (Hughes)</li> </ul> <p>Luettavaksi kotiin: Hughes: Tie traumasta tervehtymiseen Kotitehtävä: Trauma-harjoitukset</p>
<p>Lapseen liittyvä osaaminen 3</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• lapsuuden traumat</li> <li>• Theraplay – terapeuttinen leikki</li> </ul>	<p><b>4. pienryhmätapaaminen: käsiteltävät asiat ja jaettava materiaali:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- keskustelua luetusta kirjasta ja kotitehtävästä</li> <li>- Lapsuuden traumat, synty ja seuraukset (Pojjula)</li> <li>- Traumaperäinen stressihäiriö (Pojjula)</li> <li>- Työskentely traumatisoituneiden lasten kanssa (Pojjula)</li> <li>- 0 - 3-vuotiaalla</li> <li>- akuutin traumaattisen tilanteen jälkeen</li> <li>- Terapeuttinen leikki sairaan lapsen hoitomuotona (Rantala)</li> <li>- Theraplay-aktiiviteetteja osa-alueittain</li> </ul> <p>■ ■ ■</p>



Osaamis- alue	Tavoite sijaisvanhempi ymmärtää ja perehtyy seuraaviin taitoihin:	Miten saavutetaan
■ ■ ■		<ul style="list-style-type: none"> <li>- Hauskanpitoa muutamassa minuutissa</li> <li>- Miten aikuinen voi tukea surevaa lasta leikin avulla (Holmberg)</li> </ul>
Sijais- vanhemman oma persoona	<ul style="list-style-type: none"> <li>• oman persoonan reflektointi</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- kosketus ja kyky käsitellä omia tunteita</li> <li>- jaksaminen ja joustavuus</li> <li>- myötätuntotyytyväisyys ja -uupumus -kysely ym. Poijulan luentomateriaalit</li> <li>- Miten jaksan sijaisvanhempänä -kysely (Tarja Janhunen)</li> </ul>
Perhe hoito- ympäristönä	<ul style="list-style-type: none"> <li>• myötätunto-uupumus</li> <li>• oman perheen huomioiminen</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- puoliso, lapset</li> <li>- kriisiperheen elämänkaari</li> </ul>